Sámediggi
Sámedigge
Sámiediggie
Saemiedigkie

ČOAHKKINBEAVDEGIRJI 2018:5

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL 2018:5

§§ 41 - 42

Válgalávdegoddi/Valnämnden

Čoahkkinbeaivemearri
Sammanträdesdatum

Telefon

2018-09-28

Báiki ja áigi /Plats och tid	Telefon-/videosammanträde 2018-09-28; kl 20.00 - 21.07
Mearrideaddjit/Beslutande	Per Mikael Utsi, ordförande/ságadoalli Lars-Anders Baer Mari-Louise Boman Jennie Granberg Peter Holmqvist Elisabeth Kråik Hanna Sofie Utsi
Iežá oasseváldit/ Övriga deltagande	Siri Persson, sekreterare/čálli
Paragrafát /Paragrafer	§§ 41 - 42
Dárkkisteaddji/ Utses att justera	*Hanna Sofie Utsi*

Underskrifter

sekreterare / čálli ..... Siri Persson

ordförande / ságadoalli ..... Per Mikael Utsi

justerare / dárkkisteaddji ..... Hanna Sofie Utsi

	Justeringen har tillkännagivits enligt anslag. *Dárkkástus lea dieđihuvvon almmuhantávvalis.*
Organ/Orgána	Valnämnden/Válgalávdegoddi
Sammanträdesdatum / Čoahkkinbeaivemearri	2018-09-28
Datum för anslags uppsättande / Ilmmuhanbeaivi	2018-10-16
Förvaringsplats för protokollet/ Beavdegirjji vurkensadji	Sametingets kansli, Kiruna/ Sámedikki hálddahus, Giron
Underskrift / Vuolláičála	

§ 41 Föredragningslista, justerare

Valnämnden beslutar

att godkänna föredragningslistan med enligt nedan:

§ 41 Föredragningslista, justerare
§ 42 Förbättra möjligheterna att rösta vid sametingsvalet

att utse Hanna Sofie Utsi till justerare.

§ 42 Förbättra möjligheterna att rösta vid sametingsvalet

Dokument
- Valnämndens protokoll 2017-06-15--16, §§ 9- 10
- Valnämndens protokoll 2017-08-27, - 28, § 9
- Valnämndens protokoll 2017-10-24, §§ 12, 15
- Valnämndens protokoll 2018-03-19--21, § 6
- Valnämndens protokoll 2018-05-22, § 17
- Valnämndens protokoll 2018-08-29—30, § 24
- Valnämndens protokoll 2018-09-19—20, § 36

./. - Ändringar i bestämmelser om val till Sametinget slutrevidering 180928

./. - Ändringar i bestämmelser om val till Sametinget, slutrevidering 180928 jmf med 180831

Föredragande: Per Mikael Utsi

Vallagen som trätt i kraft 2015 men som tas i bruk först vidvalen 2018 innebär bl a att reglerna för mandatfördelningen ändras i syfte att få ett mer riksproportionellt valresultat. Första divisionen sänks från 1,4 till 1.2.

Valnämnden beslutade den 24 oktober 2017, § 12 att ändra divisionsfaktorn från 1,4 till 1,2, att arbeta vidare med och utreda alternativ för enklare röstningsförfarande:
1. samordning av sametingsvalet med riksdags-, kommunal- och landstingsvalet,
2. förtidsröstningsmöjligheter/ambulerande röstmottagning,
3. möjlighet att förenkla brevröstningsförfarandet,

jämföra med valförfarandet för sametingen i Norge och Finland, och att ge stöd för Valmyndighetens förslag att regelverk för lagring av röstlängd/personuppgifter, att arbeta vidare med åtgärder för att kandidatförklaringar lämnas i tid, att meddela styrelsen att valnämnden avser utreda och bereda ovan nämnda frågor om nya regler för sametingsvalet och att bereda ärendet för behandling av plenum i maj 2018.

Styrelsen har på förslag av valnämnden den 20-21 december 2017, § 207 beslutat att tillskriva Kulturdepartementet och tillstyrka hemställan från Valmyndigheten om ändringar i regelverk för lagring av röstlängd/personuppgifter.

Valnämnden beslutade den 19--21 mars 2018, § 6 att uppdra åt ordföranden att ansvara för att utredningen om förbättrade möjligheter att rösta vid sametingsvalen slutförs och föreläggs nämnden i god tid före Sametingets plenum den 13-15 november 2018, att föreslå att Samiskt parlamentariskt råd tillsätter en utredning om samordning av sametingsvalen i Finland, Norge, och Sverige, och att nämnden vid nästa möte beslutar om inhämtande av information om sametingens valnämnders roll och arbete i Finland och Norge.

Valnämnden beslutade den 22 maj 2018, § 17 att uppdra åt ordföranden att ansvara för att utredningen slutförs och förelägga nämnden ett förslag som kan behandlas i god tid före Sametingets plenum den 13-15 november 2018, och att ledamöterna ansvarar för att sametingspartiernas synpunkter inhämtas och redovisas vid nästa möte.

§ 42 Förbättra möjligheterna att rösta vid sametingsvalet – *forts.*

Valnämnden har vid sammanträde den 29-30 augusti 2018, § 24, tagit del av ordförandes utkast till promemoria, pekat på behov av revideringar och tillägg och beslutat uppdra till ordföranden och kansliet bereda ärendet vidare.

Valnämnden har vid sammanträde den 19-20 september 2018, § 36, tagit del av ordförandes förslag till revidering av promemoria och beslutat ta ställning till slutrevideringar vid ett senare möte.

Ordförande lägger fram förslag till slutrevideringar i promemoria om ändringar i bestämmelser om val till Sametinget:

- att ansvaret för röstmottagning, rösträkning och mandatfördelning överförs från länsstyrelsen och återställs till Sametinget,
- att Sametingets valnämnd prövar ärenden om upptagande i sameröstlängden,
- att valnämnden får göra ändring om den finner att en person orättmätigt strukits ur röstlängden eller orättmätigt tagits upp,
- att den som anser att den preliminära sameröstlängden är felaktig får skriftligen begära ändring av längden hos Sametingets valnämnd,
- att den som anmält sig, begärt ändring eller strukits från längden ska genast underrättas om valnämndens beslut och ska kunna begära ändring av beslutet senast tre veckor efter att beslutet delgivits,
- att väljare ska, i tillägg till vallokals- och brevröstning, före eller under valdagen få rösta i röstningslokaler eller med hjälp av ambulerande röstmottagare,
- att förtidsröstmottagningen påbörjas tidigast den artonde dagen före valdagen,
- att ambulerande röstmottagare ska finnas för väljare som inte själva kan ta sig till en vallokal eller ett röstmottagningsställe eller för väljare som kan betjänas av PostNord AB:s lantbrevbärare,
- att valnämnden ska löpande före valdagen kontrollera brevröstningsförsändelserna, snarast sända ett duplettröstkort/duplettytterkuvert till de väljare vars kuvert inte uppfyller kraven och meddela att röstningen får göras om,
- att valnämnden ska granska och räkna de avgivna rösterna, fördela mandaten i Sametinget, redovisa resultatet av valet samt utfärda bevis till valda ledamöter och ersättare,
- att endast grupp, parti och liknande sammanslutning som har fått minst fyra procent av rösterna berättigas delta i fördelningen av mandaten,
- att jämförelsetalet vid mandatfördelning är, så länge gruppen, partiet eller sammanslutningen ännu inte tilldelats något mandat, röstetalet delat med 1,2, och
- att anslaget 3:1 *Sametinget* ökas tillfälligt med 4 000 000 kronor under 2021 för att genomföra val till Sametinget.

§ 42 Förbättra möjligheterna att rösta vid sametingsvalet- *forts.*

Valnämnden beslutar

att överlämna promemoria om ändringar i bestämmelser om val till Sametinget till styrelsen,

att föreslå styrelsen att med eget yttrande överlämna promemorian till plenum,

att föreslå plenum att uppdra åt styrelsen att avge en hemställan till regeringen med promemorian som grund,

att föreslå styrelsen att avge en hemställan till regeringen före utgången av år 2018.

Paragrafen justeras omedelbart

Mari-Louise Boman reserverar sig mot förslaget vad gäller 4 %- spärren vid mandatfördelningen, kapitel 11.

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

Ändringar i bestämmelser om val till Sametinget

Ändringar i bestämmelser om val till Sametinget

Valnämnden överlämnar promemoria om ändringar i bestämmelser om val till Sametinget.

Valnämnden ansvarar för Sametingets uppgifter vid val till Sametinget.

Ordinarie ledmöter	*Ersättare*
Per Mikael Utsi, Guovssonásti, ordförande	Tomas Unga
Elisabeth Kråik, Samerna, vice ordförande	Marianne Marainen
Sten Wälitalo, Jakt- och fiskesamerna	Peter Holmqvist
Lars Anders Baer, Samelandspartiet	Jan Persson
Jennie Granberg, Skogssamerna	Lars Stenberg
Mari-Louise Boman, Landspartiet svenska samer	Louise Skerk, Jakt- och fiskesamerna
Hanna Sofie Utsi, Min geaidnu	Agneta Rimpi, Jakt- och fiskesamerna

Valnämnden har initierat en utredning av alternativ för enklare röstningsförfarande, bl.a. jämförelse med riksdags- och kommunval, förtidsröstningsmöjligheter, ambulerande röstmottagning och möjlighet att förenkla brevröstningsförfarandet. Syrelsen har tillstyrkt Valmyndighetens förslag till ändringar i regelverk för lagring av röstlängd/personuppgifter.

Jämförelse med valförfarandet vid val för sametingen i Norge och Finland ska göras. Samiskt parlamentariskt råd har aktualiserat behovet av en översyn av möjligheterna att samordna sametingsvalen i Finland, Norge och Sverige.

Tidsplan för ändringar i bestämmelser om val till Sametinget:

2018	6-10 augusti	Promemorieutkast utlämnas till valnämnden, styrelsen och sametingspartierna
	29-30 augusti	Valnämnden sammanträder
	19 september	Valnämnden sammanträder
	20 september	SPR:s miniseminarium om sametingsvalen
	28 september	Valnämnden beslutar överlämna promemorian till styrelsen Styrelsen överlämnar med eget yttrande promemorian till plenum
	13-15 november	Sametingets plenum uppdrar åt styrelsen att avge en hemställan till regeringen med promemorian som grund
	December, senast	Styrelsen avger en hemställan till regeringen
2020	Första kvartalet, senast	Regeringen lämnar en proposition till riksdagen om ändringar i bestämmelser om val till Sametinget
	Våren, senast	Riksdagen beslutar om ändringar i sametingslagen
	1 juli, senast	Ändringar i sametingslagen träder i kraft

Utkast 2018-08-03 Valnämndens ordförande	Revidering 2018-08-31 Valnämnden	**Slutlig promemoria 2018-09-28** **Valnämnden**

Innehåll

1. Sammanfattning 4
2. Författningsförslag 5
3. Bakgrund 16
   Tabell 3.1: Röstberättigade och valdeltagande vid sametingsvalen 16
4. Valnämndens roll återställs och länsstyrelsens roll avvecklas, 3 kap. 2, 5a, 6, 7, 13, 18, 19, 21, 22, 26, 32 och 32a §§ 17
   4.1 Bakgrund 17
   4.2 Överväganden och förslag 17
5. Sameröstlängden, ändring prövas av valnämnden, 3 kap. 4, 5, 5a och 6 §§ 19
   5.1 Bakgrund 19
      5.1.1 Medborgarskap 20
      5.1.2 Svenskt medborgarskap 20
      5.1.3 Migrationsverket 21
   5.2 Överväganden och förslag 21
6. Röstning, 3 kap. 13 och 18 § 25
   6.1 Bakgrund 25
      6.1.1 Ett förenklat valsystem 25
      6.1.2 Väljarnas geografiska fördelning vid sametingsvalet 2017 26
      Tabell 6.1: Väljarnas fördelning 2017, i län och länder 26
      Tabell 6.2: Väljare i sameområdets kommuner 2017 26
      Tabell 6.3: Andel väljare i sameområdet 2017 27
      Karta 6.1: Väljare i sameområdets kommuner 2017 27
      Karta 6.2: Väljare i övriga Sveriges län 2017 28
      Karta 6.3: Spridningen på postorter av väljare i sameområdet 2017 29
   6.2 Överväganden och förslag 30
7. Förtidsröstning, 3 kap. 18a 32
   7.1 Bakgrund 32
      Figur 7.1: Andel väljare vid riksdags- och kommunval som röstat i förtid 1944–2014 (procent) 32
      Karta 7.1: Förtidsröstningslokaler vid riksdags- och kommunval 2018 33
   7.2 Överväganden och förslag 34
      Karta 7.2: Möjliga förtidsröstningsorter i sameområdet vid sametingsvalet 2021 35
      Tabell 7.1: Möjliga förtidsröstningsorter för sametingsvalet 2021 36
8. Ambulerande röstmottagning, 3 kap. 18b 37
   8.1 Bakgrund 37
   8.2 Överväganden och förslag 37
9. Brevröstning, kontroll av försändelserna, 3 kap. 21 § 39
   9.1 Bakgrund 39
   9.2 Överväganden och förslag 39
10. Granskning och sammanräkning av rösterna, 3 kap. 21, 22, 25a, 26, 27, 28 och 32 §§ 41
   10.1 Bakgrund 41
      10.1.1 Rösträkning vid riksdags- och kommunval 41
   10.2 Överväganden och förslag 41
11. Mandatfördelning, 3 kap. 32 § 43
   11.1 Bakgrund 43
      11.1.1 Riksdags- och kommunval 2018 43
      11.1.2 Sametingsval 43
      Tabell 11.1: Valresultatet svenska sametinget 1993 – 2017 44
      Tabell 11.2: Valresultatet svenska sametinget 1997 45
      Tabell 11.3: Valresultatet 1997 med annan divisor och procentspärr 45
      Tabell 11.4 Valresultatet i november 2001 med annan divisor och procentspärr 45
   11.2 Överväganden och förslag 46
      Tabell 11.5: Jämförelse av mandatfördelning 2005 om minoritetsspärrar tillämpas 47
      Tabell 11.6: Jämförelse av mandatfördelning 2009 om minoritetsspärrar tillämpas 47
      Tabell 11.7: Jämförelse av mandatfördelning 2013 om minoritetsspärrar tillämpas 47
      Tabell 11.8: Jämförelse av mandatfördelning 2017 om minoritetsspärrar tillämpas 48
12. Ikraftträdande 49
13. Ekonomiska och andra konsekvenser 50
   13.1 Bakgrund 50
      Tabell 13.1: Kostnader sametingsvalet 2017 50
   13.2 Överväganden och förslag 50

1. Sammanfattning

Promemorian innehåller förslag till ändringar i sametingslagen (1992:1433). Förslagen rör bestämmelser som reglerar förfarandet vid valet till Sametinget.

I promemorian föreslås

- att ansvaret för röstmottagning, rösträkning och mandatfördelning överförs från länsstyrelsen och återställs till Sametinget,
- att Sametingets valnämnd prövar ärenden om upptagande i sameröstlängden,
- att valnämnden får göra ändring om den finner att en person orättmätigt strukits ur röstlängden eller orättmätigt tagits upp,
- att den som anser att den preliminära sameröstlängden är felaktig får skriftligen begära ändring av längden hos Sametingets valnämnd,
- att den som anmält sig, begärt ändring eller strukits från längden ska genast underrättas om valnämndens beslut och ska kunna begära ändring av beslutet senast tre veckor efter att beslutet delgivits,
- att väljare ska, i tillägg till vallokals- och brevröstning, före eller under valdagen få rösta i röstningslokaler eller med hjälp av ambulerande röstmottagare,
- att förtidsröstmottagningen påbörjas tidigast den artonde dagen före valdagen,
- att ambulerande röstmottagare ska finnas för väljare som inte själva kan ta sig till en vallokal eller ett röstmottagningsställe eller för väljare som kan betjänas av PostNord AB:s lantbrevbärare,
- att valnämnden ska löpande före valdagen kontrollera brevröstningsförsändelserna, snarast sända ett duplettröstkort/duplettytterkuvert till de väljare vars kuvert inte uppfyller kraven och meddela att röstningen får göras om,
- att valnämnden ska granska och räkna de avgivna rösterna, fördela mandaten i Sametinget, redovisa resultatet av valet samt utfärda bevis till valda ledamöter och ersättare,
- att endast grupp, parti och liknande sammanslutning som har fått minst fyra procent av rösterna berättigas delta i fördelningen av mandaten,
- att jämförelsetalet vid mandatfördelning är, så länge gruppen, partiet eller sammanslutningen ännu inte tilldelats något mandat, röstetalet delat med 1,2, och
- att anslaget 3:1 Sametinget ökas tillfälligt med 4 000 000 kronor under 2021 för att genomföra val till Sametinget.

2. Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i sametingslagen (1992:1433)
Härigenom föreskrivs
dels att 3 kap.[1] 1, 2, 4, 5, 5a, 6, 7, 13, 18, 19, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 32 och 32a §§ sametingslagen (1992:1433) ska ha följande lydelse, och
dels att det i lagen ska införas nya paragrafer, 3 kap. 18a , 18b, 25a §§ samt närmast före 3 kap. 18a § och 18b § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

1 §

Val till Sametinget skall hållas vart fjärde år (valåret). Valdag är tredje söndagen i maj.

	För valet till Sametinget utgör landet en valkrets.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

2 §

För valet till Sametinget utgör landet en valkrets.	~~***För valet till Sametinget utgör landet en valkrets.***~~

	Valnämnden prövar ärenden om upptagande i sameröstlängden på det sätt som framgår av detta kapitel.

Valnämnden utser valförrättare och har i övrigt de uppgifter som framgår av detta kapitel.

Uppgifter vid val till Sametinget fullgörs även av den centrala valmyndigheten enligt vallagen (1997:157) *och av länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte.*	***Uppgifter vid val till Sametinget fullgörs även av den centrala valmyndigheten enligt vallagen[2].***

Rösträtt m. m.

3 § Rösträtt till Sametinget har den som är upptagen i sameröstlängd.

I sameröstlängden tas den same upp som anmäler sig till valnämnden och som är svensk medborgare och på den samiska valdagen fyllt eller fyller 18 år. Under de förutsättningar som i andra stycket anges för svenska medborgare skall i röstlängden tas upp även de utlänningar som enligt folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet har varit folkbokförda i landet tre år i följd före valdagen och som anmäler sig till valnämnden.

[1] I prop. 2017/2018:287 Ändringar i regleringen för Sametinget och sametingsvalet föreslås vissa andra ändringar och redigeringar i kapitlet

[2] I prop. 2017/2018:287 Ändringar i regleringen för Sametinget och sametingsvalet föreslås att hänvisning ges till vallagen (2005:837)

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

4 §

Anmälan till valnämnden för att tas upp i sameröstlängden skall ha inkommit senast den 20 oktober året före valåret.

Den som har förts upp i sameröstlängden skall strykas från längden, om han eller hon begär det eller avlider.

	Den som anmält sig eller begärt strykas ska genast underrättas om valnämndens beslut med anledning av detta.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

5 §

Valnämnden skall ha upprättat en preliminär sameröstlängd senast den 15 november året före valåret.

Röstlängden skall innehålla uppgifter om

1. samer som tidigare varit upptagna i sameröstlängd, som fortfarande uppfyller villkoren för rösträtt enligt 3 § och som inte begärt att bli avförda ur sameröstlängden, och
2. samer som anmält sig enligt 4 § och som uppfyller villkoren enligt 3 §.

Den preliminära röstlängden skall hållas tillgänglig för granskning på det sätt som den centrala valmyndigheten i samråd med Sametinget bestämmer. Beslutet om den preliminära röstlängden skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar.

Den som anmält sig men inte tagits upp i den preliminära röstlängden skall genast underrättas om detta.	~~***Den som anmält sig men inte tagits upp i den preliminära röstlängden skall genast underrättas om detta.***~~

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

5a §

Den som anmält sig men inte tagits upp i den preliminära röstlängden får överklaga beslutet i den delen. Vidare får var och en	***Valnämnden får ändra ett beslut[3] om den finner att en person orättmätigt strukits ur röstlängden eller orättmätigt tagits upp.***

[3] *Förvaltningslagen (SFS 2017:900) 37-38 §§*

När en myndighet får ändra ett beslut

37 § En myndighet får ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om den anser att beslntet är felaktigt på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning.

Ett beslut som till sin karaktär är gynnande för någon enskild part får dock ändras till den enskildes nackdel bara om

1. det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas,
2. tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart, eller
3. felaktigheten beror på att parten har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

När en myndighet ska ändra ett beslut

38 § En myndighet ska ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om

1. den anser att beslutet är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning, och
2. beslutet kan ändras snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

som tagits upp i den preliminära röstlängden överklaga beslutet såvitt avser någon annan som tagits upp. Överklagandet skall ha kommit in till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte senast den 15 december året före valåret. Överklagandet av beslutet om den preliminära röstlängden prövas vid offentligt sammanträde hos länsstyrelsen den 15 februari valåret eller, om denna dag är en lördag eller söndag, närmast följande måndag. Länsstyrelsens beslut får inte överklagas.	***Den som anmält sig men inte tagits upp i den preliminära röstlängden får begära att beslutet ändras i den delen senast tre veckor efter att beslutet delgivits.*** ***Var och en som är upptagen i röstlängden får senast den 15 december året före valåret begära att beslutet ändras såvitt avser någon annan som tagits upp. Den som begärt att beslut ändras ska genast underrättas om valnämndens beslut. Den som därvid strukits eller inte förts upp kan begära ändring av beslutet senast tre veckor efter att beslutet delgivits.*** ***Sametingets slutliga beslut får inte överklagas.***

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

6 §

Efter det att förekommande överklaganden har avgjorts av länsstyrelsen skall valnämnden senast den 1 mars valåret upprätta en slutlig sameröstlängd som skall uppta samer som på grund av valnämndens eller länsstyrelsens beslut skall tas upp i röstlängden. Om länsstyrelsen efter överklagande av beslutet om den preliminära röstlängden funnit att någon inte skall tas upp i röstlängden skall denne inte tas upp i den slutliga längden.	***Valnämnden ska senast den 1 mars valåret upprätta en slutlig sameröstlängd som ska uppta samer som på grund av valnämndens beslut ska tas upp i röstlängden.***

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

7 §

Den som är upptagen i sameröstlängd skall genom den centrala valmyndighetens försorg erhålla ett röstkort i form av ett ytterkuvert samt ett valkuvert och ett omslagskuvert. Röstkorten och kuverten skall sändas till de röstberättigade senast 30 dagar före valdagen.

En röstberättigad som har förlorat sitt röstkort/ytterkuvert eller inte har fått det, är berättigad att efter begäran få ett duplettröstkort/duplettytterkuvert av den centrala valmyndigheten, *länsstyrelsen* eller valnämnden.	***En röstberättigad som har förlorat sitt röstkort/ytterkuvert eller inte har fått det, är berättigad att efter begäran få ett duplettröstkort/duplettytterkuvert av den centrala valmyndigheten eller valnämnden.***

Ett sådant kort skall vara tydligt märkt som duplettröstkort.

Kandidater

8 § Den som har rösträtt till Sametinget och är svensk medborgare[4] är valbar till Sametinget om inte annat följer av 9 §.

9 § Kandidater till Sametinget skall anmälas till den centrala valmyndigheten senast den 15 mars valåret. Av anmälan skall det framgå vilken grupp, vilket parti eller liknande sammanslutning som kandidaterna tillhör. Anmälan skall också innehålla namn på minst tre kandidater i bestämd ordningsföljd. Till anmälan skall det fogas en skriftlig förklaring från varje kandidat att denne har gett sitt tillstånd till anmälan.

Därutöver gäller för sådana grupper, partier eller liknande sammanslutningar som inte har mandat i Sametinget att anmälan skall ha ett dokumenterat stöd av minst 50 personer, som skall vara upptagna i den slutliga röstlängden för det kommande valet.

Den centrala valmyndigheten beslutar om registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater. Myndighetens beslut får inte överklagas.

Andra än kandidater för registrerade grupper, partier eller liknande sammanslutningar är inte valbara.

Valsedlar

10 § Den centrala valmyndigheten utfärdar valsedlar. På valsedel skall anges grupp, parti eller liknande sammanslutning samt minst tre kandidater för gruppen, partiet eller sammanslutningen.

Kandidatnamnen skall förses med nummer och tas upp i nummerordning under varandra. Intill varje kandidatnamn skall det finnas ett markerat utrymme där väljarna kan lämna en särskild personröst genom en markering.

För en registrerad grupp, ett parti eller en sammanslutning får finnas valsedlar med olika kombinationer av kandidater.

11 § Valsedlarna skall vara lika till storlek och material.

12 § Varje registrerad grupp, parti eller sammanslutning tilldelas valsedlar till det antal den centrala valmyndigheten beslutar, lika för alla. Finns det olika valsedlar för samma grupp, parti eller sammanslutning, gäller detta varje sådan variant av valsedeln.

Valsedlar till större antal tillhandahålles av den centrala valmyndigheten om beställaren betalar valsedlarna i förskott.

Röstning

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
13 §	
Den som har rösträtt till Sametinget får rösta antingen i vallokal eller genom att med post sända sin valsedel till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte (brevröstning).	***Den som har rösträtt till Sametinget får rösta i första hand i sin vallokal på valdagen. De kan också före eller under valdagen rösta i röstningslokaler som valnämnden har inrättat. Väljare får dessutom rösta genom brev och i vissa fall lämna sina röster till av valnämnden särskilt förordnade röstmottagare (ambulerande röstmottagare).***

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

[4] I prop. 2017/2018:287 Ändringar i regleringen för Sametinget och sametingsvalet föreslås att kravet på svenskt medborgarskap tas bort

14 §

Valnämnden beslutar på vilka orter röstning kan ske i vallokal. Vallokaler skall hållas öppna mellan klockan 8 och 20 valdagen.

	Valnämnden ska se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som förtidsröstningslokaler före valdagen och som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta. ***Valnämnden ska också se till att samtliga valförsändelser som kommer till Sametinget förvaras på ett betryggande sätt i väntan på sammanräkningen och mandatfördelningen.***

Röstning i vallokal

15 § Vid röstning i vallokal lägger väljaren själv in sin valsedel i ett valkuvert och tillsluter det. Väljaren lämnar valkuvert och det ytterkuvert som också är röstkort till valförrättaren. Denne kontrollerar att väljaren ställt i ordning bara ett valkuvert och att kuvertet inte är försett med obehörig märkning. Därefter lägger valförrättaren i väljarens närvaro in valkuvertet i ytterkuvertet och tillsluter det. Valförrättaren tar slutligen hand om ytterkuvertet samt antecknar på en särskild förteckning väljarens namn.

Den som saknar det ytterkuvert som också är röstkort får inte rösta. En väljare som inte är känd för röstmottagaren skall legitimera sig.[5] Den som inte gör det får inte rösta.

16 § Är valkuvertet försett med obehörig märkning får det inte tas emot. Har väljaren lämnat mer än ett valkuvert får endast ett av dem tas emot. Om väljaren begär det, skall samtliga valkuvert återlämnas till väljaren.

17 § Vid röstning i vallokal gäller också 7 kap. 3 § samt 8 kap. 4 och 5 §§ vallagen (2005:837). Avbryts röstningen skall mottagna ytterkuvert förvaras på betryggande sätt.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
18 §	
Valförrättaren skall omgående sända de mottagna förslutna ytterkuverten till *länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte* tillsammans med förteckningen över de väljare som röstat i vallokalen. Försändelsen skall sändas som värdepost.	***Valförrättaren enligt 15 § eller röstmottagaren enligt 18a och 18b §§ ska omgående sända de mottagna förslutna ytterkuverten till Sametinget tillsammans med förteckningen över de väljare som röstat. Försändelsen ska sändas som värdepost.***

	Föreslagen lydelse
18a §	
	Förtidsröstning[6]

[5] I prop. 2017/2018:287 Ändringar i regleringen för Sametinget och sametingsvalet föreslås tillägget "eller på annat sätt styrka sin identitet"

[6] *Vallag (2005:837)10 kap., 2 §*

	Förtidsröstning sker enligt tillämpliga bestämmelser i 15-18 §§. *Vid förtidsröstning får röstmottagningen påbörjas i röstningslokaler som valnämnden har anordnat: tidigast den artonde dagen före valdagen.* *Röstmottagningen får pågå till och med valdagen.* *Vid röstmottagning i en röstningslokal ska minst två röstmottagare vara närvarande.*

Föreslagen lydelse

18b §

	Ambulerande röstmottagare[7]
	Vid röstning med ambulerande röstmottagare lägger väljaren själv en valsedel i ett valkuvert och lägger i närvaro av röstmottagaren och ett vittne valkuvertet som gjorts i ordning i ytterkuvertet som i övrigt hanteras enligt 19 §.

Vid ordinarie val till riksdagen och till landstings- och kommunfullmäktige samt vid val till Europaparlamentet får röstmottagningen påbörjas
1. i röstningslokaler som en kommun har anordnat: tidigast den artonde dagen före valdagen,
2. hos en utlandsmyndighet: tidigast den tjugofjärde dagen före valdagen.

Vid andra val får röstmottagningen påbörjas
1. i röstningslokaler som en kommun har anordnat: tidigast den tionde dagen före valdagen,
2. hos en utlandsmyndighet: tidigast den tjugonde dagen före valdagen.

Röstmottagningen får pågå
1. i röstningslokaler som en kommun har anordnat: till och med valdagen,
2. hos en utlandsmyndighet: så länge att de fönsterkuvert som har gjorts i ordning kan antas vara hos den centrala valmyndigheten senast dagen före valdagen.

[7] Vallag (2005:837)10 kap., 4 och 5 §§
Väljare som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe får lämna sina valsedlar där genom bud.

Dessutom får följande väljare budrösta:
1. väljare som betjänas av Posten AB:s lantbrevbärare, i den utsträckning som följer av 3 kap. 7 §,
2. väljare som är intagna i häkte,
3. väljare som är intagna i kriminalvårdsanstalt och av säkerhetsskäl inte kan rösta i samma röstningslokal som andra intagna på anstalten.

Budröster ska lämnas i ytterkuvert för budröst.
Följande personer får vara bud:
1. väljarens make eller sambo och väljarens, makens eller sambons barn, barnbarn, föräldrar eller syskon,
2. de som yrkesmässigt eller på liknande sätt ger väljaren vård eller som annars brukar hjälpa väljaren i personliga angelägenheter,
3. lantbrevbärare anställda av Posten AB,
4. anställda vid ett häkte eller en kriminalvårdsanstalt.

Ett bud ska ha fyllt 18 år.

	Väljare *1. som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe* *2. som betjänas av PostNord AB:s lantbrevbärare,* *3. som är intagna i häkte eller i kriminalvårdsanstalt* *får om de begär det lämna sina valsedlar till ambulerande röstmottagare.* *Röster ska lämnas i ytterkuvert.* *En röst vid ambulerande röstmottagning får göras i ordning tidigast arton dagar före valdagen.*

Brevröstning

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

19 §

Vid brevröstning lägger väljaren själv in sin valsedel i ett valkuvert och tillsluter det. I närvaro av två vittnen lägger väljaren sedan valkuvertet i det ytterkuvert som också är röstkort och tillsluter det. Därefter skriver väljaren på ytterkuvertet en försäkran på heder och samvete att han eller hon gjort på detta sätt. Vittnena intygar skriftligen att väljaren egenhändigt undertecknat försäkran och att de inte känner till något förhållande som strider mot de uppgifter väljaren lämnat på ytterkuvertet. Vittnenas adresser anges på ytterkuvertet. Vittnena skall ha fyllt 18 år. Väljarens make eller barn får inte vara vittne.[8]
Sedan brevröstningsförsändelsen har gjorts i ordning enligt första stycket lägger väljaren in försändelsen i ett omslagskuvert och tillsluter detta.

Därefter lämnas försändelsen för postbefordran till *länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte.*	***Därefter lämnas försändelsen till vallokal eller röstmottagningsställe för kontroll enligt 21 § eller lämnas för postbefordran till Sametinget.***

En väljare som på grund av kroppsligt fel inte kan avge sin röst i föreskriven ordning får vid röstningen anlita biträde.[9]

20 § Brevröstningsförsändelse skall avges senast på valdagen.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

21 §

Vid varje tillfälle då brevröstningsförsändelser kommer in till länsstyrelsen skall antalet antecknas i ett	***Vid varje tillfälle då brevröstningsförsändelser kommer in till Sametinget ska röstmottagaren räkna***

[8] I prop. 2017/2018:287 Ändringar i regleringen för Sametinget och sametingsvalet föreslås denna begränsning tas bort

[9] I prop. 2017/2018:287 Ändringar i regleringen för Sametinget och sametingsvalet föreslås begreppet "kroppsligt fel" ändras till "funktionsnedsättning eller liknande" och "biträde" ändras till "någon annan person som hjälper honom eller henne vid röstningen"

särskilt protokoll. I väntan på den slutliga sammanräkningen och mandatfördelningen skall försändelserna förvaras på ett betryggande sätt.	*omslagskuverten och anteckna antalet i ett särskilt protokoll. Därefter kontrollerar röstmottagaren försändelsen enligt 27 – 29 §§.* *Slutligen ska röstmottagaren* *1. markera i röstlängden/protokollet de väljare vars kuvert uppfyller kraven ovan,* *2. lägga tillbaka de valkuvert som uppfyller kraven i sina ytterkuvert och försegla dem,* *3. markera i röstlängden/protokollet de väljare vars kuvert inte uppfyller kraven ovan,* *4. snarast sända ett duplettröstkort/duplettytterkuvert till de väljare vars kuvert inte uppfyller kraven ovan och meddela att röstningen får göras om, och* *5. försegla och lägga åt sidan de ytter- och valkuvert som inte uppfyller kraven.*

Sammanräkning

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

22 §

Vid en offentlig förrättning, som skall påbörjas så snart det kan ske sedan en vecka förflutit från valdagen, skall *länsstyrelsen* granska och räkna de avgivna rösterna. Vid sammanräkningen prövar *länsstyrelsen* valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut som denna prövning föranleder.	*Vid en offentlig förrättning, som ska påbörjas så snart det kan ske sedan en vecka förflutit från valdagen, ska valnämnden granska och räkna de avgivna rösterna.* *Vid sammanräkningen prövar valnämnden valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut som denna prövning föranleder.*

Härvid gäller i tillämpliga delar 13 kap. 6 och 7 §§, 8 § första stycket 1 samt andra och tredje styckena vallagen (2005:837).
Vidare gäller att ett namn som skrivits till på en valsedel skall anses obefintligt.
Vid förrättning skall protokoll föras.

23 § Granskningen inleds med att de ytterkuvert som kommit in från vallokalerna räknas. Antalet kuvert jämförs med antalet avgivna röster enligt förteckningarna från vallokalerna. Därefter antecknas i röstlängden vilka väljare som har röstat i vallokal.
Har någon väljare röstat mer än en gång i vallokal, skall väljarens röster förklaras ogiltiga och ytterkuverten med väljarens röster obrutna läggas åt sidan.
24 § Sedan de röster som skall förklaras ogiltiga enligt 23 § andra stycket har lagts åt sidan och anteckning om ogiltigförklaringen har gjorts i protokollet, kontrolleras att övriga ytterkuvert är tillslutna.

Är ytterkuvertet tillslutet, bryts det och valkuvertet granskas. Därvid kontrolleras att valkuvertet är av föreskriven beskaffenhet och att väljaren har ställt i ordning endast ett valkuvert samt att valkuvertet inte är försett med obehörig märkning.

25 § Föreligger inte någon brist vid den granskning som skall göras enligt 24 § läggs valkuvertet i en valurna. I annat fall förklaras rösten ogiltig och ytter- och valkuvert läggs åt sidan. Därvid skall valkuvertet ligga i ytterkuvertet. Anteckning om ogiltigförklaringen görs i protokollet.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
25a §	
	Sedan rösterna har behandlats enligt 23-25 §§, fortsätter granskningen på samma sätt med de röster som har avgivits vid förtidsröstning. ***Därvid kontrolleras att samma väljare inte har röstat i vallokal. Har någon väljare röstat mer än en gång i både vallokal och vid förtidsröstning, ska väljarens röst från förtidsröstningen förklaras ogiltig.*** ***Föreligger inte någon brist vid den granskning som avses i andra stycket behandlas ytterkuvertet vidare. I annat fall görs anteckning härom i protokollet och ytterkuvertet med röstkort läggs åt sidan.***

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
26 §	
Sedan rösterna från vallokalerna har behandlats enligt 23-25 §§, fortsätter granskningen med de röster som har avgivits genom brevröstning och som har kommit in till länsstyrelsen före förrättningens början. Brevröster som kommer in efter förrättningens början läggs utan vidare åtgärd åt sidan.	***Sedan förtidsrösterna har behandlats enligt 23-25a §§, fortsätter granskningen på samma sätt med de röster som har avgivits genom brevröstning.*** ***Brevröster som kommer in efter förrättningens början läggs utan vidare åtgärd åt sidan. Brevröster som uppenbart är försenade p.g.a. postbefordran eller som efter kontroll enligt 21§ sänts med duplettröstkort/ duplettytterkuvert och uppfyller kraven enligt 27-29 §§ ska dock räknas.***

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
27 §	
Granskningen av brevröstningsförsändelserna inleds med att omslagskuverten räknas, varefter antalet antecknas i protokollet.	***Granskningen av brevröstningsförsändelserna inleds med att de försändelser som inte kontrollerats enligt 21 § granskas. Omslagskuverten räknas, varefter antalet antecknas i protokollet.***

Därefter kontrolleras att

1. omslagskuverten inte har blivit öppnade efter tillslutandet, och

2. försändelsen inte har avgetts senare än på valdagen.
Föreligger inte någon brist vid den granskning som avses i första stycket skall de godkända försändelserna behandlas vidare enligt vad som föreskrivs i 28 §. I annat fall läggs försändelserna åt sidan. Antalet försändelser som har lagts åt sidan antecknas i protokollet.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

28 §

När kontrollen enligt 27 § är avslutad, öppnas de godkända omslagskuverten.

Därefter kontrolleras att samma väljare inte har lagt mer än ett ytterkuvert i omslagskuvertet och att väljaren inte har röstat i vallokal eller mer än en gång genom brevröstning.	***Därefter kontrolleras att samma väljare inte har lagt mer än ett ytterkuvert i omslagskuvertet. De ytterkuvert som inte lagts åt sidan vid kontrollen enligt 21 § tas också fram. Därvid kontrolleras att samma väljare inte har röstat mer än en gång.***

Föreligger inte någon brist vid den granskning som avses i andra stycket behandlas ytterkuvertet vidare enligt 29 §. I annat fall förklaras rösterna i försändelsen ogiltiga, anteckning härom görs i protokollet och försändelsen läggs åt sidan.

29 § När kontrollen enligt 28 § är avslutad, granskas ytterkuverten till de försändelser som inte då har lagts åt sidan.
Därvid kontrolleras att försändelsen är i föreskrivet skick. Om så är fallet, bryts ytterkuvertet och valkuvertet granskas på samma sätt som är föreskrivet i 24 § andra stycket beträffande valkuvert för röstning i vallokal.
30 § Föreligger inte någon brist vid den granskning som skall göras enligt 29 § läggs valkuvertet i en valurna tillsammans med de godkända valkuverten från röstningen i vallokalerna. I annat fall förklaras rösten ogiltig och ytter- och valkuvert läggs åt sidan. Därvid skall valkuvertet ligga i ytterkuvertet. Anteckning om ogiltigförklaringen görs i protokollet.
31 § När sammanräkningen är klar skall försändelser, ytterkuvert och valkuvert som skall läggas åt sidan samt ogiltiga valsedlar läggas in i särskilda omslag som förseglas och förvaras till dess valet har vunnit laga kraft.
Godkända valsedlar läggs in i särskilda omslag som förseglas och förvaras till utgången av den tid valet gäller.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

32 §

Vid mandatfördelningen mellan grupper, partier och liknande sammanslutningar skall mandaten fördelas proportionellt på grundval av valresultatet.

	Endast grupp, parti och liknande sammanslutning som har fått minst fyra procent av rösterna berättigas delta i fördelningen av mandaten.

Härvid tilldelas mandaten, ett efter annat, den grupp, det parti eller motsvarande som för varje gång uppvisar det största jämförelsetalet.

Jämförelsetalet är, så länge gruppen, partiet eller sammanslutningen ännu inte tilldelats	***Jämförelsetalet är, så länge gruppen, partiet eller sammanslutningen ännu inte tilldelats***

något mandat, röstetalet delat med 1,4.	*något mandat, röstetalet delat med 1,2.*

Därefter beräknas jämförelsetalet genom att röstetalet delas med det tal som är ett högre än det dubbla antalet mandat som redan har tilldelats gruppen, partiet eller sammanslutningen. För varje mandat som en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning har fått skall en ledamot utses. När en ledamot utses skall reglerna i 14. kap 9 och 10 §§ vallagen (2005:837) om val till riksdagen tillämpas. För att personligt röstetal skall fastställas för en kandidat måste kandidaten dessutom ha fått lägst 25 särskilda personröster.

Sedan *länsstyrelsen* fördelat mandaten i Sametinget skall resultatet av valet offentliggöras genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar. *Länsstyrelsen* skall utan dröjsmål till *Sametinget* och regeringen redovisa resultatet av valet samt utfärda bevis till valda ledamöter och ersättare.	*Sedan valnämnden fördelat mandaten i Sametinget ska resultatet av valet offentliggöras genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar.* *Valnämnden ska utan dröjsmål till regeringen redovisa resultatet av valet samt utfärda bevis till valda ledamöter och ersättare.*

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
32a §	
Om en ledamot har avgått före utgången av den tid för vilken ledamoten blivit vald, skall *länsstyrelsen* på anmälan av Sametingets ordförande inkalla en ny ordinarie ledamot enligt de bestämmelser i 14 kap. 21 § vallagen (2005:837) som avser ny ordinarie landstingsledamot. Om en ersättare för ledamot har inträtt som ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av annan orsak, skall *länsstyrelsen* på anmälan av Sametingets ordförande utse ytterligare ersättare enligt de bestämmelser i 14 kap. 22 § vallagen som avser ersättare för landstingsledamot. Den förrättning som avses i första och andra styckena är avslutad när protokollet från förrättningen har lagts fram för granskning. Efter sammanräkningen skall valsedlarna åter läggas i omslag på det sätt som föreskrivs i 31 §.	*Om en ledamot har avgått före utgången av den tid för vilken ledamoten blivit vald, ska valnämnden på anmälan av Sametingets ordförande inkalla en ny ordinarie ledamot enligt de bestämmelser i 14 kap. 21 § vallagen (2005:837) som avser ny ordinarie landstingsledamot.* *Om en ersättare för ledamot har inträtt som ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av annan orsak, ska valnämnden på anmälan av Sametingets ordförande utse ytterligare ersättare enligt de bestämmelser i 14 kap. 22 § vallagen som avser ersättare för landstingsledamot.* *Den förrättning som avses i första och andra styckena är avslutad när protokollet från förrättningen har lagts fram för granskning. Efter sammanräkningen ska valsedlarna åter läggas i omslag på det sätt som föreskrivs i 31 §.*

3. Bakgrund

Sametinget inrättades 1993 som ett folkvalt organ och en myndighet under regeringen. Dess 31 ledamöter väljs för fyra år. Den som är upptagen i sameröstlängden har rösträtt i valen till Sametinget. En person ska för att få upptas i sameröstlängden uppfylla sametingslagens definition av same.

Val till Sametinget har hållits åtta gånger, varav ett omval 2001 (Tabell 3.1). Antalet röstberättigade i sametingsvalet 2017 var 8 766 personer. Röstlängden 1993 med 5 390 personer har därmed ökat med 500-600 personer för varje val. Valdeltagandet har varierat mellan 56 till 72 %, medan vid riksdagsval har valdeltagandet under samma tid varit över 80 %. Mer än två tredjedelar av de samiska väljarna har brevröstat, medan brevrösterna vid riksdagsvalet 2014 var 0,5 %.

Tabell 3.1: Röstberättigade och valdeltagande vid sametingsvalen

Valår	1993		1997		2001		2005		2009		2013		2017	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Röstberättigade	5 390		5 900		6 696		7 180		7 809		8 327		8 766	
Valdeltagande	72%	0%	3 803	64%		65%		66%		63%		56%		60%
Giltiga röster	3 798		3 657		4 366		4 514		4 617		4 519		5 057	
Inkomna brevförsändelser				0%		0%	3 330	74%	3 187	69%	3 000	66%	3 335	66%
Vallokalsröster				0%		0%	1 397	31%	1 717	37%	1 704	38%	1 964	39%
Ogiltiga röster			146	4%		0%	213	5%	287	6%	185	4%	242	5%

Bestämmelserna om val till Sametinget beslutades av riksdagen (rskr. 1992/93:115) med anledning av regeringens proposition 1992/93:32 om samerna och samisk kultur m.m. Sametingets ledamöter väljs av samerna genom direkta val i ett proportionellt valsystem. Landet utgör en valkrets. Val till Sametinget hålls vart fjärde år den tredje söndagen i maj månad. Valet sker antingen genom röstning i vallokal eller genom brevröstning. Sametinget ansvarar för att organisera valet. Bestämmelserna finns i sametingslagens 3 kapitel (SFS 1992:1433).

Därefter har riksdagen reviderat bestämmelserna (riksdagens protokoll 2003/04:110) med anledning av regeringens proposition 2003/04:86 om ändringar i sametingslagen, m.m. Revideringen innebar att ansvaret för genomförandet av val till Sametinget delas mellan Valmyndigheten, Sametinget och länsstyrelsen. Möjligheterna till överklagande av den preliminära röstlängden utökades så att den som upptagits i röstlängden kan överklaga röstlängden i den del den avser att någon annan upptagits i längden.

4. Valnämndens roll återställs och länsstyrelsens roll avvecklas, 3 kap. 2, 5a, 6, 7, 13, 18, 19, 21, 22, 26, 32 och 32a §§

4.1 Bakgrund

Enligt riksdagens beslut 1992 tillsätter Sametinget en valnämnd som svarar för valet till Sametinget. Regeringen anförde att behovet av en särskild central valnämnd följer av förslaget att samerna själva får huvudansvaret för valet till Sametinget. I flera frågor måste emellertid Sametingets valnämnd, liksom valnämnder för allmänna val, samråda med den centrala valmyndigheten och länsstyrelsen i det län där tinget har sitt säte och få viss hjälp t.ex. med utfärdande av anvisningar om brevröstning och röstning i vallokal liksom med den praktiska hanteringen av röstkort och valsedlar samt när det gäller ADB-stöd.

Enligt utredningen Sametingets roll i det svenska folkstyret, SOU 2002:77 är det principiellt felaktigt att Sametinget fullt ut handhar sitt eget val. Det skulle inte kunna komma i fråga att rösträkningen till kommun- och riksdagsval utfördes av kommunerna eller riksdagen själva.

I proposition 2003/04:86 om ändringar i sametingslagen, m.m. ifrågasatte regeringen med hänvisning till utredningen om det är rimligt att Sametinget ensamt bör handha valen på det sätt som dittills varit fallet. Regeringen hänvisade till att i samband med överklaganden av valutgången vid valet till Sametinget i maj 2001 beslutade Valprövningsnämnden den 11 juli 2001 (beslut 2001:2) upphäva valet till Sametinget och förordnade om omval. Nämnden fann att Sametingets valnämnd avvikit från föreskriven ordning vid sammanräkningen genom

- att godkänna rösterna från vallokalen i Malå trots att samtliga ytterkuvert därifrån inte varit tillslutna och alltså bort ogiltigförklarats enligt 3 kap. 24 § SL,
- att inte avvakta med att bryta valkuverten och granska valsedlarna från vallokalsröstningen till dess samtliga godkända valkuvert lagts i valurnan,
- att lägga två valkuvert från brevröstningen åt sidan för särskild granskning och inte utföra denna förrän samtliga övriga valkuvert öppnats och valsedlarna granskats,
- att mot bestämmelserna i 3 kap. 29 § andra stycket SL godkänna ett valkuvert som bestått av ett vanligt vitt kuvert och alltså inte varit av föreskriven beskaffenhet, samt genom
- att sannolikt ha godkänt två valsedlar från ett och samma valkuvert i strid med 3 kap. 22 § andra stycket SL jämfört med 18 kap. 10 § VL.

Riksdagens beslut med anledning av propositionen innebar att vissa delar av ansvaret för valet fördes över från Sametingets valnämnd till Valmyndigheten och länsstyrelsen. Till länsstyrelsen i Norrbottens län överfördes ansvaret för röstsammanräkning och mandatfördelning.

4.2 Överväganden och förslag

Förslag:

Ändringar i bestämmelser om val till Sametinget

Ansvaret för upptagande i sameröstlängden, röstmottagning, rösträkning och mandatfördelning överförs från länsstyrelsen och återställs till Sametinget.

Skälen för förslaget:

Genom ändringar i sametingslagen med anledning av regeringens proposition 2003/04:86 om ändringar i sametingslagen, m.m. fråntogs Sametinget ansvaret för röstmottagning, rösträkning och mandatfördelning. I förarbetena hänvisas till en enskild händelse vid valet till Sametinget i maj 2001 då Sametingets valnämnd i några avseenden avvikit från den föreskrivna ordningen vid röstsammanräkningen. Denna händelse åberopades för att hävda att det är felaktigt att Sametinget fullt ut handhar sitt eget val.

Ett sådant ifrågasättande av Sametingets kompetens är trångsynt, principiellt fel och i grunden strukturellt etniskt diskriminerande av två skäl:

1. Sametingets valnämnds röstmottagning, rösträkning och mandatfördelning vid valen 1993, 1997 och vid omvalet 2001 genomfördes utan anmärkningar.
   En enskild handläggning kan bli fel och måste rättas efter överklagan. Det finns dock inga upprepade felaktigheter i valnämndens handläggning vid de fyra genomförda val, där valnämnden ansvarat för röstmottagning, rösträkning och mandatfördelning. Både före och omedelbart efter det överklagade valet i maj 2001 kunde valnämnden handlägga valen korrekt.
2. Den svenska staten handhar fullt ut sina egna val på det sätt de folkvalda själva beslutar.
   Myndigheterna lyder under regeringen och arbetar enligt lagar som riksdagen stiftar.
   Länsstyrelsen ska göra den slutliga rösträkningen och i fråga om val till landstings- och kommunfullmäktige och fördela mandaten. Den centrala valmyndigheten ska fördela mandaten i riksdagen.
   Inga överstatliga organ anses behöva ombesörja eller övervaka svenska val.
   Riksdags- och kommunval får enligt vallagen överklagas hos Valprövningsnämnden, som består till huvuddelen av riksdagsledamöter.

Enligt artikel 18 i FN:s förklaring om urfolkens rättigheter har urfolken rätt att delta i beslutsfattande om frågor som kan inverka på deras rättigheter genom företrädare som de själva har valt i enlighet med sina egna förfaranden samt att behålla och utforma sina egna beslutsfattande institutioner. Den svenska staten har folkrättsliga förpliktelser att låta Sametinget självständigt ansvara för centrala delar i sina demokratiska procedurer; upprätta röstlängd, handha röstmottagning, rösträkning och mandatfördelning.

Valnämndens roll i fråga om röstmottagning, rösträkning och mandatfördelning ska återställas och upptagande i sameröstlängden ska prövas av valnämnden.

5. Sameröstlängden, ändring prövas av valnämnden, 3 kap. 4, 5, 5a och 6 §§

5.1 Bakgrund

Samerättsutredningen föreslog i betänkandet Samerätt och sameting, SOU 1989:41, kapitel 3.7.4 att de samiska valnämnderna i föreslagna sex valkretsar ska avgöra frågan om en person är att anse som same och att frågan ska kunna överprövas av en central valnämnd. Den som anmält sig men av valnämnden inte bedöms uppfylla kraven för att anses som same ska erhålla besked härom i samband med att valnämnden upprättar sitt förslag till sameröstlängd. Om vederbörande inte nöjer sig med valnämndens beslut kan han överklaga det till centrala valnämnden, som granskar röstlängderna och beslutar om slutlig utformning av dem. Dessförinnan måste centrala valnämnden ha tagit ställning i de definitionsfrågor som överklagats.

Riksdagen beslutade (rskr. 1992/93:115) med anledning av regeringens proposition 1992/93:32 om samerna och samisk kultur m.m. att den som anmält sig men av valnämnden inte bedöms uppfylla kraven för att anses som same ska erhålla besked om detta i samband med att valnämnden upprättar en preliminär sameröstlängd. Om vederbörande inte nöjer sig med valnämndens beslut bör han få överklaga det till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte. Regeringen kommenterar inte i propositionen samerättsutredningens förslag och redovisar heller inte skälen till att överklaganden om röstlängden i stället ska avgöras av länsstyrelsen.

Enligt då gällande vallag (SFS 1972:620) fick den som ansåg att allmän röstlängd var felaktig skriftligen framställa anmärkning mot längden hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut över anmärkning fick överklagas endast i samband med överklagande av det val vid vilket beslutet har gällt. Enligt nu gällande vallag (SFS 2005:837) får dock bara rättelse begäras och denna prövas av länsstyrelsen.

Enligt den finska sametingslagen kan den som anser, att han obehörigen har utelämnats ur vallängden eller att en anteckning om honom i vallängden är felaktig, skriftligen yrka rättelse hos valnämnden. Den som är missnöjd med valnämndens beslut kan föra sitt rättelseyrkande till sametingets styrelse. Ärendet ska avgöras i brådskande ordning. Besvär får anföras av en part hos högsta förvaltningsdomstolen Om valnämnden anser att en person orättmätigt har utelämnats ur vallängden eller orättmätigt upptagits i den eller att en anteckning om honom i vallängden är felaktig, har valnämnden på tjänstens vägnar rätt att införa personen i fråga i vallängden eller avföra honom ur den eller rätta den felaktiga anteckningen.

Enligt föreskrift om val till Sametinget i Norge (FOR-2008-12-19-1480) kan den som menar, att hon/han själv eller någon annan oriktig blivit införd eller utelämnad från Sametingets

vallängd, kräva att Sametinget rättar felet. Kravet ska vara skriftligt och motiverat. Den som inte har införts i vallängden har rätt att överklaga hos Sametinget.

5.1.1 Medborgarskap

Medborgarskap är ett uttryck med rötter i den franska revolutionens idéer. Som medborgare avses i modernt språk en person som har fulla politiska och sociala rättigheter och skyldigheter i en stat. Rätten till medborgarskap baseras vanligen på en av två principer:

- *Jus sanguinis, "blodets princip"*: en person får sitt medborgarskap enligt sina föräldrars medborgarskap, eller
- *Jus soli, "jordens princip"*: en person får sitt medborgarskap beroende på födelseort. Detta är vanligt i klassiska immigrantnationer, till exempel USA.

Förvärvat medborgarskap: en person som har flyttat till en stats territorium och bor där permanent kan få medborgarskap efter ansökan till myndigheterna om personen uppfyller uppställda krav. Detta kan förvärvas antingen istället för tidigare medborgarskap (som då måste sägas upp) eller som komplement till tidigare medborgarskap om de berörda staterna tillåter dubbelt medborgarskap.

5.1.2 Svenskt medborgarskap

Svenskt medborgarskap är ett rättsligt bindande förhållande mellan staten Sverige och en enskild individ, en svensk medborgare. Svensk medborgare kan man bli genom födelse, adoption, förälders giftermål (legitimation) eller ansökan (naturalisation). Det mest påtagliga beviset på det svenska medborgarskapet är det svenska passet och att man som svensk medborgare har en ovillkorlig rätt att vistas i Sverige.

Den svenska medborgarskapslagen grundar sig på härstamningsprincipen, det vill säga att föräldrarnas medborgarskap avgör vilket medborgarskap deras barn får.

Utländska medborgare som har permanent uppehållstillstånd (PUT) och är folkbokförda i Sverige har i de flesta situationer samma rättigheter och skyldigheter som svenska medborgare. Dock finns vissa skillnader. Det är bara svenska medborgare som har en absolut rätt att bo och arbeta i landet, och bara svenska medborgare har rösträtt i riksdagsval. Det krävs också ett svenskt medborgarskap för att kunna bli invald i riksdagen.

Rätten till förvärv av medborgarskap reglerades första gången i svensk lag 1858. Därefter togs medborgarskapslagar fram i Sverige 1894, 1924 och 1950. Sverige ställer inga krav på språkkunskaper eller kännedom om landet som villkor för att bevilja medborgarskap. Andra europeiska länder utan sådana krav är Belgien, Irland och Italien. Allt fler länder i världen har inför språktest för dem som söker medborgarskap eller uppehållstillstånd. Finland, Norge, Danmark, Storbritannien och Australien är några av de länder som ställer språkkrav.

5.1.3 *Migrationsverket*[10]

Migrationsverket prövar ärenden enlig lagen om svenskt medborgarskap. Verket är i övrigt den myndighet som ansvarar för frågor som rör bland annat uppehållstillstånd, arbetstillstånd, visering, mottagande av asylsökande, anvisningar till kommuner av nyanlända, återvändande och återvandring. Verket ska bl.a. ha ett förutsebart och enhetligt beslutsfattande med hög rättslig kvalitet.

Varje ansökan bedöms individuellt och den sökande måste på olika sätt styrka uppgifterna som anges i ansökan. Verket vill vinna förståelse för den sökandes egen situation och ha en så klar bild som möjligt inför ett beslut. Den sökande kan överklaga Migrationsverkets beslut till en av Sveriges tre migrationsdomstolar.

5.2 Överväganden och förslag

Förslag:

Valnämnden prövar ärenden om upptagande i sameröstlängden. Valnämnden får ändra ett beslut om den finner att en person orättmätigt strukits ur röstlängden eller orättmätigt tagits upp.

Den som berörs av ett beslut ska genast underrättas och får begära ändring inom tre veckor.

Valnämndens slutliga beslut får inte överklagas.

Skälen för förslaget:

Enligt artikel 9 i FN:s förklaring om urfolkens rättigheter har urfolken rätt att tillhöra ett urfolkssamfund eller en urfolksnation i enlighet med samfundets eller nationens traditioner och sedvänjor. Samiskt Parlamentariskt Råd (SPR) föreslår i sitt svar den 7 juni 2018 till regeringarna i Finland, Norge och Sverige fyra viktiga förändringar av förslaget till en nordisk samekonvention. En av förändringarna är att preambeln i avsnitt 10 *"att konventionen inte hindrar att staterna, med beaktande av artikel 2 om minimirättigheter och artikel 4 om samernas rätt till självbestämmande, ger en rätt att bli införd i sametingets röstlängd till andra som anser sig vara samer och som har en nära anknytning till samisk kultur"* stryks. SPR hänvisar till expertutlåtanden som alla konstaterar att texten förstås som att staten kan avgöra vilka samer som har rösträtt till sametinget och att en sådan rätt kan tillerkännas även andra än samer. Frågan om vem som har rätt att upptas på sametingets röstlängd är helt klart en samisk angelägenhet för vilken det inte kan accepteras en preambeltext som kan läsas som ett statligt förmyndarskap.

Den svenska staten har folkrättsliga förpliktelser att låta Sametinget självständigt pröva frågan om en person är att anse som same. Nuvarande bestämmelser om överklagan av sameröstlängden uppfyller inte dessa förpliktelser.

[10] Lag (2001:82) om svenskt medborgarskap, 22 §

Bestämmelserna om överklagan av den preliminära sameröstlängden har utformats enligt då gällande bestämmelser i 4 kap. 1-4 §§ vallagen (SFS 1972:620) att röstlängden upprättas av den dåvarande valmyndigheten, skattemyndigheten, och att anmärkningar framställs till länsstyrelsen som beslutar i ärendet. Däremot finns inte i sametingslagen en bestämmelse som motsvarar den då gällande sjätte paragrafen att länsstyrelsens beslut i ärenden får överklagas endast i samband med överklagande av det val vid vilket beslutet har gällt och endast med bevis som har företetts hos länsstyrelsen. Bestämmelser om anmärkning mot eller överklagan av en röstlängd har strukits i nu gällande vallag eftersom anmärkningsförfarandet inte använts i praktiken (prop. 1993/94:21).

Det objektiva same-kriteriet

Samerättsutredningen, som föreslog inrättandet av ett representativt, folkvalt samiskt organ - ett sameting – och en samedefinition, anför i sitt betänkande Samerätt och sameting (SOU 1989:41) att i Sverige har den subjektiva minoritetsdefinitionen förespråkats. Såväl minoriteten som samhället kan emellertid ha berättigade intressen att förena det subjektiva kriteriet med objektiva kriterier, i synnerhet om minoriteten har särskilda rättigheter. När kriterierna väl är fastlagda torde det främst vara en angelägenhet för minoriteten att göra bedömningen om en viss person uppfyller kriterierna.

Utredningen pekade vidare på att det inte finns någon allmänt accepterad definition av begreppet same. Enligt rennäringslagens 1 § har person av "samisk härkomst" under vissa förutsättningar renskötselrätt. Vidare gäller enligt rennäringslagen att renskötselrätt i "blandade äktenskap" ska tillkomma maken till person med renskötselrätt. Om äktenskapet upplöses kan under vissa förutsättningar denna särskilda renskötselrätt upphävas. Person som adopterats av renskötselberättigad får enligt rennäringslagen själv en sådan rätt. I sameskolförordningen[11] finns ett annat synsätt. Där sägs i 1 § att "samers barn" har rätt att fullgöra skolplikt i sameskolan i stället för i grundskolan. Av förarbetena (prop. 1962:51 s. 50) framgår att "alla, som påstår sig vara samer, ska få utnyttja rätten att sända sina barn till nomadskola". Det är alltså här fråga om en rent subjektiv definition. Motsvarande bestämmelse har införts i den nya skollagen.

Samerättsutredningens slutsats var att utgångspunkten även i samelagen bör vara den subjektiva minoritetsdefinitionen - envar måste självfallet ha rätt att avstå från rätten att tillhöra en minoritet. Det finns emellertid uppenbara skäl för att förena den subjektiva definitionen med något eller några objektiva kriterier. Starka skäl talar dock för att språket bör vara ett objektivt kriterium i en definition. Språket är utgångspunkten i de norska och finländska definitionerna. Om språket inte vore ett kriterium i en svensk definition skulle den situationen kunna uppstå att en person kan anses som same i Norge och Finland, men inte i Sverige och vice versa. Utredningen föreslog som objektivt kriterium att uppgivna personer *lärt sig samiska som första språk.*

Regeringen föreslog dock i sin proposition till riksdagen (prop. 1992/93:32) det nu gällande kriteriet att uppgivna personer *har eller har haft samiska som språk i hemmet.* Föredragande statsråd motiverade förslaget med att definitionen återspeglar en något generösare

[11] Författningen har upphävts 1995-07-01

inställning från statsmakternas sida till vem som bör anser som same i sametingslagens mening. Den lägger inte avgörande vid i vilken ordning samiska och svenska har lärts i hemmet. Det avgörande är att samiska har använts som språk i hemmet.

Regeringen kritiserade senare i proposition 2003/04:86 om ändringar i sametingslagen, m.m. Sametinget för att ha tillåtit att även icke-samer som gift sig med en samisktalande person tas upp i röstlängden. Tolkningen överensstämmer enligt regeringen inte med avsikten med bestämmelsen.

Betänkandet Sametingets roll i det svenska folkstyret, SOU 2002:77 och regeringen har därmed utförligt redovisat bakgrunden till att möjligheterna till överklagande av den preliminära röstlängden utökades så att den som upptagits i röstlängden kan överklaga röstlängden i den del den avser att någon annan upptagits i längden.

Mot den bakgrunden finns det skäl för valnämnden att noga ompröva sina tidigare beslut om upptagande av personer i sameröstlängden. Valnämnden ska kunna ta initiativ att göra ändring när den finner att en person orättmätigt strukits ur röstlängden eller orättmätigt tagits upp i den. Ett sådant initiativ ska snarast delges den som ärendet angår och denna kan begära ändring av beslutet senast tre veckor efter att beslutet delgivits.

Sannolikhetsprövning av det objektiva kriteriet

Beslut om upptagande av personer i sameröstlängden handlar inte bara om det som åligger den centrala valmyndigheten att med hjälp av folkbokföringsdata upprätta en förteckning över dem som är röstberättigade. Vid upprättande av sameröstlängden ska varje anmälan prövas om det är sannolikt att den anmälde med lämnade uppgifter om sig själv, sina föräldrar, far- eller morföräldrar uppfyller lagens språkkriterier.

Valnämnden har att följa förvaltningslagens (SFS 2017:900) bestämmelser, bl.a. lämna sådan hjälp att den enskilde kan ta till vara sina intressen, innan beslut underrätta om allt material av betydelse och ge tillfälle till yttrande.

Valnämndens roll i fråga om sameröstlängden motsvarar den roll Migrationsverket har när det gäller prövning om svenskt medborgarskap.

Handläggningen av sameröstlängden bör utgå från det som gäller i Finland och Norge och det som Samerättsutredningen föreslog i betänkandet Samerätt och sameting, SOU 1989:41, kapitel 3.7.4, att den samiska valmyndigheten upprättar en preliminär sameröstlängd och att den därefter också omprövar röstlängden i de delar där begäran om ändring lämnats in.

Ändring av ett myndighetsbeslut[12]

[12] Förvaltningslag (2017:900), 37 och 38 §§

Ändringar i bestämmelser om val till Sametinget

En myndighet får ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om den anser att beslutet är felaktigt på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning.

Ett beslut som till sin karaktär är gynnande för någon enskild part får dock ändras till den enskildes nackdel bara om det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas, tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart, eller felaktigheten beror på att parten har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

En myndighet ska ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om den anser att beslutet är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning och beslutet kan ändras snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

6. Röstning, 3 kap. 13 och 18 §

6.1 Bakgrund

6.1.1 Ett förenklat valsystem

Regeringen såg i proposition 1992/93:32 om samerna och samisk kultur m.m., inte minst i syfte att förenkla valsystemet, stora fördelar med ett system med brevröstning till sametingsvalet i Sverige.

Det var ett alternativ som stod till buds för svenska väljare i Förbundsrepubliken Tyskland och Schweiz. Erfarenheterna från brevröstningen i Förbundsrepubliken Tyskland utvisade att andelen underkända röster (11 % år 1982, 8 % år 1985 och 13 % år 1988) har varit stor. Riksskatteverket har i en promemoria om erfarenheter m.m. från 1988 års allmänna val som exempel på ofta förekommande fel nämnt att röstkort saknas, att ytterkuvertet inte varit igenklistrat och att datum på ytterkuveret saknats eller varit felaktigt. Detta är en typ av fel som vid brevröstning upptäcks först vid rösträkningen och därför inte kan korrigeras. Motsvarande fel vid röstning med valsedelsförsändelse i Sverige upptäcks normalt av röstmottagaren eller valförrättaren och kan därför rättas till.

Sametingsutredningen pekade i betänkandet Sametingets roll i det svenska folkstyret, SOU 2002:77 på bl.a. följande möjliga skäl till att valdeltagandet är lågt: brevröstningsförfarandet, tidpunkten för val, röstlängden är offentlig, definitionen same i sametingslagen är oklar och valnämnden har haft vissa svårigheter att organisera valet.

Sametingsutredningens slutsats blev dock att även om det är önskvärt med ett ökat valdeltagande så kan inte skälet för det möjliga låga del tagandet sökas i det gällande röstningsförfarandet. Utredningen fann inte att ett förändrat förfarande skulle kunna öka deltagandet. När brevröstningsförfarandet infördes medförde det enligt uppgift från Sametinget och Valmyndigheten vissa initiala svårigheter. Ett flertal röstande, särskilt äldre personer, hade svårt att förstå instruktionerna. Därefter har dock brevröstningsförfarandet blivit alltmer etablerat. Förfarandet har, enligt utredningen, varken under 1997 eller 2001 medfört att ett större antal röster ogiltigförklarats. Därtill kommer att brevröstning numera även är accepterat för samtliga utlandssvenskar i de allmänna valen. Brevröstningsförfarandet är i särklass det billigaste och enklaste röstningsförfarandet. Utredningen anser därför att det saknas anledning att förändra röstningsförfarandet i sametingsvalet. Det får i stället ankomma på ansvarig myndighet att ytterligare förbättra informationen om hur brevröstningen går till.

Som redovisas i tabell 3.1 har val hållits åtta gånger, varav ett omval 2001. Antalet röstberättigade i sametingsvalet 2017 var 8 766 personer. Röstlängden 1993 med 5 390 personer har därmed ökat med 500-600 personer för varje val. Valdeltagandet har varierat

mellan 56 till 72 %, medan valdeltagandet vid riksdagsval under samma tid varit över 80 %. Mer än två tredjedelar av de samiska väljarna har brevröstat, medan brevrösterna vid riksdagsvalet 2014 var 0,5 %.

6.1.2 Väljarnas geografiska fördelning vid sametingsvalet 2017

Tabell 6.1: Väljarnas fördelning 2017, i län och länder

Norrbotten	4 007	Örebro	44
Västerbotten	1 966	Värmland	43
Stockholm	691	Kalmar	40
Jämtland	565	Jönköping	40
Västra Götaland	220	Halland	26
Västernorrland	212	Kronoberg	22
Uppsala	136	Gotland	22
Dalarna	114	Blekinge	15
Skåne	110		
Gävleborg	90	Norge	137
Södermanland	73	Finland	12
Västmanland	62	Övriga länder	45
Östergötland	57		

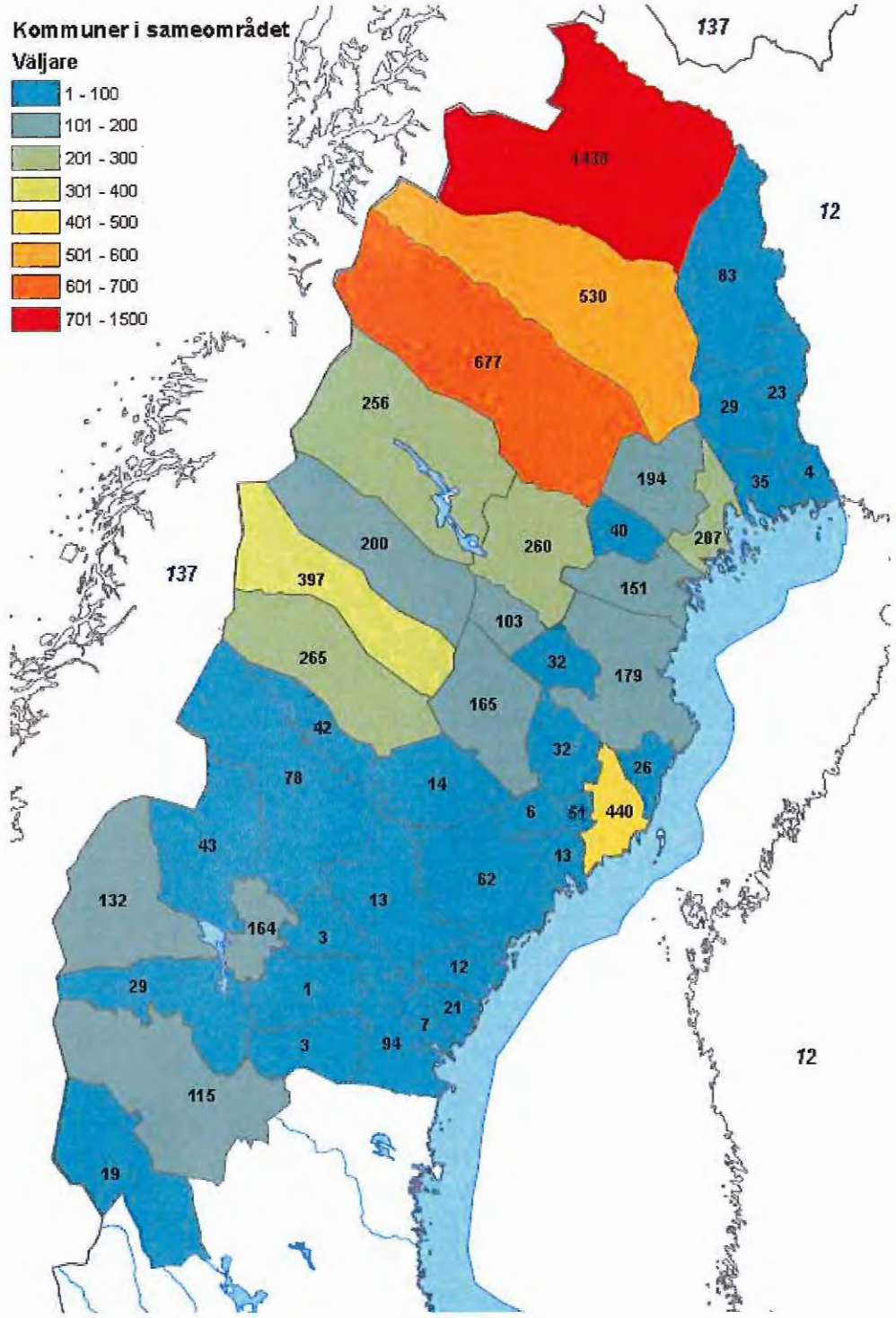
Tabell 6.2: Väljare i sameområdets kommuner 2017

Kiruna	1 438	Krokom	43
Jokkmokk	677	Dorotea	42
Gällivare	530	Älvsbyn	40
Umeå	440	Kalix	35
Storuman	397	Vindeln	33
Luleå	287	Norsjö	32
Vilhelmina	265	Överkalix	29
Arvidsjaur	260	Berg	29
Arjeplog	256	Robertsfors	26
Sorsele	200	Övertorneå	23
Boden	194	Härnösand	21
Skellefteå	179	Älvdalen	19
Lycksele	165	Åsele	14
Östersund	164	Sollefteå	13
Piteå	151	Nordmaling	13
Åre	132	Kramfors	12
Härjedalen	115	Timrå	7
Malå	103	Bjurholm	6
Sundsvall	94	Haparanda	4
Pajala	83	Ånge	3
Strömsund	78	Tierp	3
Örnsköldsvik	62	Ragunda	3
Vännäs	51	Älvkarleby	2
		Bräcke	1

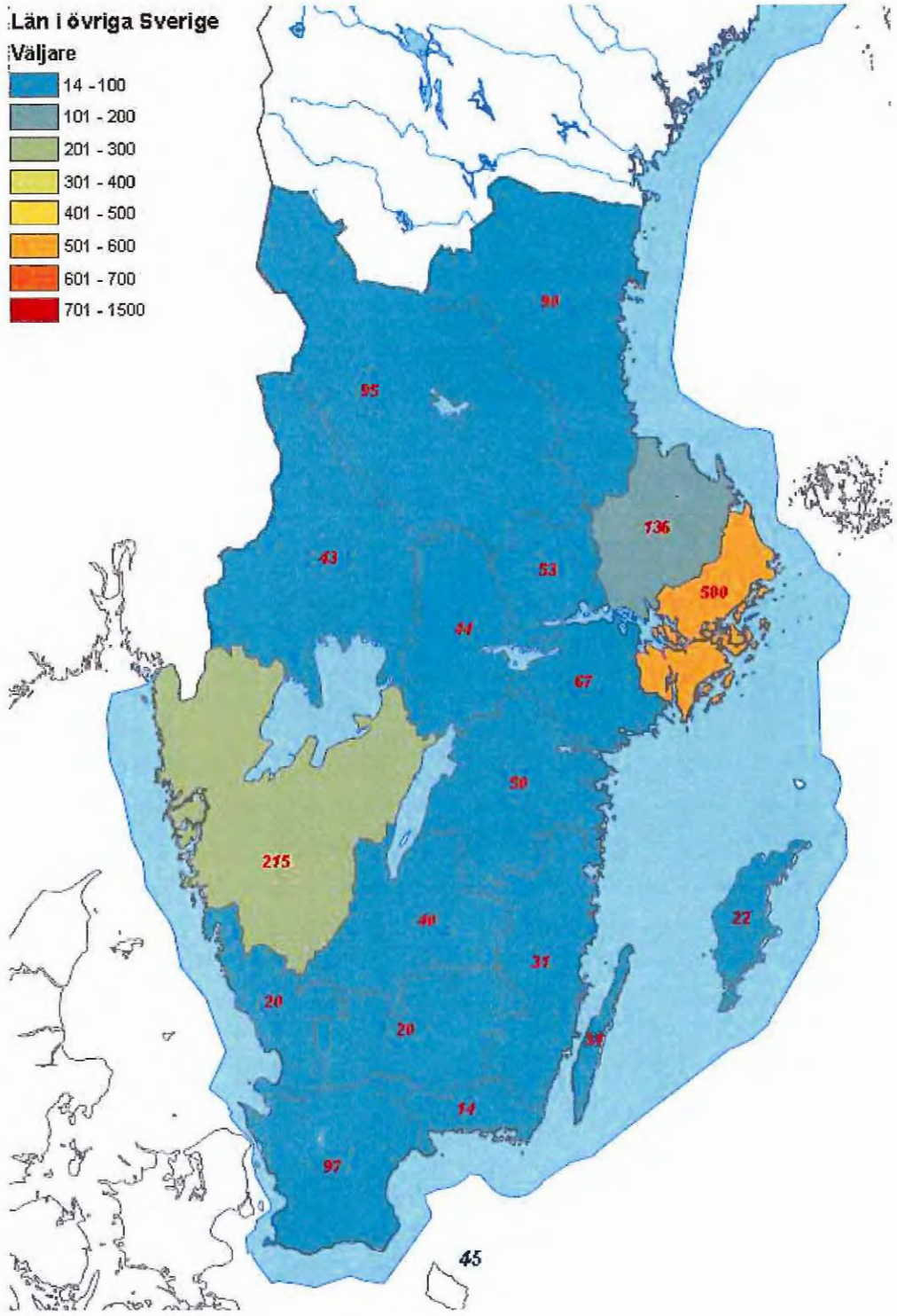
Tabell 6.3: Andel väljare i sameområdet 2017

Röstlängden 2017	8 749
Totalt i sameområdet	6 774
Andel i sameområdet	77 %

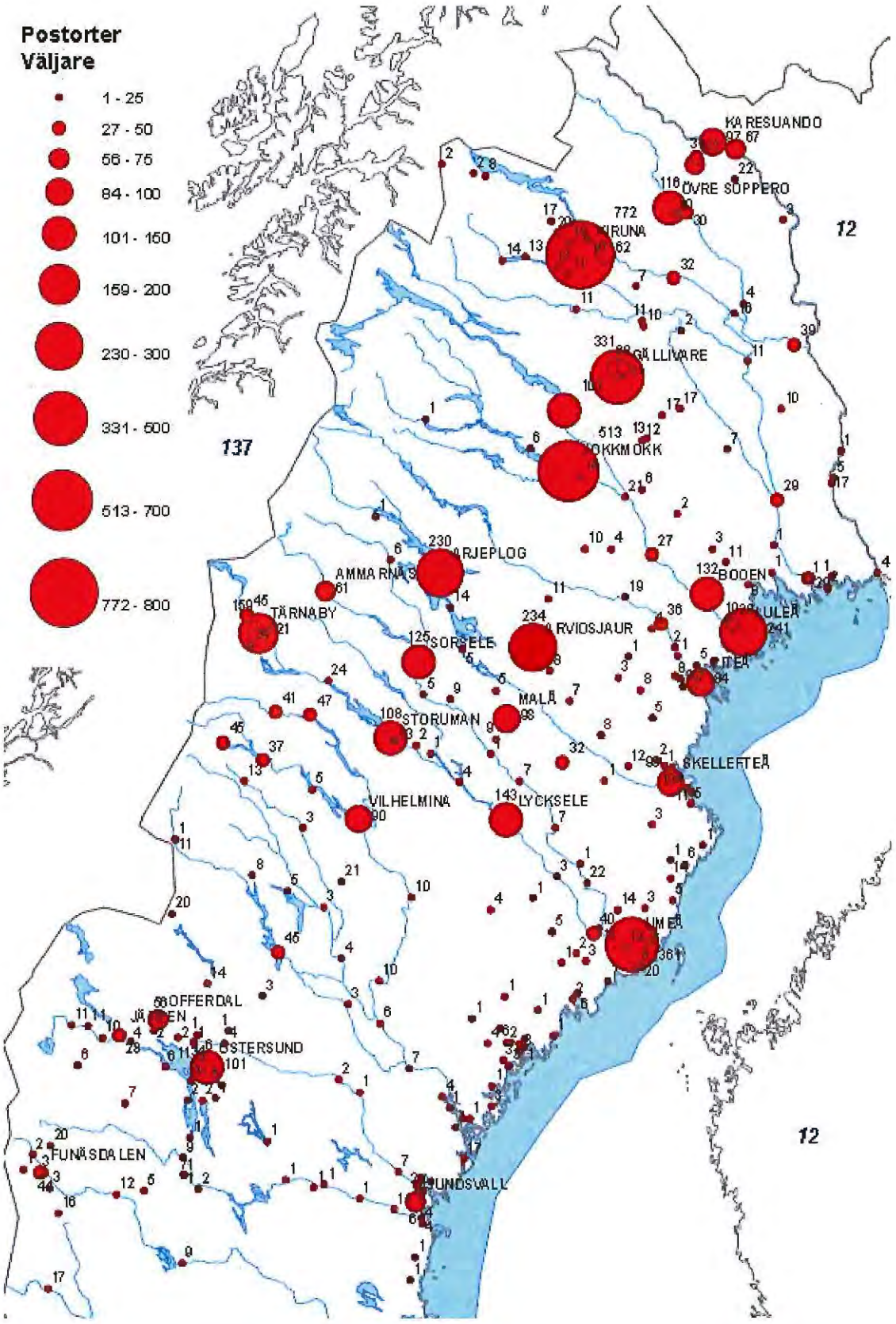
Karta 6.1: Väljare i sameområdets kommuner 2017

Karta 6.2: Väljare i övriga Sveriges län 2017

Karta 6.3: Spridningen på postorter av väljare i sameområdet 2017

6.2 Överväganden och förslag

Förslag:

Väljare ska, i tillägg till vallokals- och brevröstning, före eller under valdagen få rösta i röstningslokaler eller med hjälp av ambulerande röstmottagare.

De avgivna rösterna ska omgående efter valdagen sändas till Sametinget.

Skälen för förslaget:

Väljare vid sametingsval ska ges samma möjligheter som vid riksdags- och kommunval att få hjälp av röstmottagare vid förtidsröstning. Förtidsröstning i röstningslokaler och ambulerande röstmottagare ska komplettera brevröstningsförfarandet.

Röstning i riksdags- och kommunval kan göras i vallokal på valdagen och förtidsröstning någon annanstans än i vallokal. Förtidsröstningen startar ca tre veckor före valdagen och pågår fram till och med valdagen. Utomlands kan man brevrösta tidigast 45 dagar före valdagen och rösta på ambassader och konsulat tidigast 24 dagar före valdagen. Vissa kan rösta med bud man på grund av hög ålder, sjukdom eller funktionsnedsättning inte själv kan ta sig till sin vallokal eller en röstningslokal. Utmed en lantbrevbärarlinje kan lantbrevbäraren vara bud. Kommun kan också ordna med ambulerande röstmottagare.

Följande brevröstningsfel redovisas vid de två senaste sametingsvalen 2013 och 2017:
- inkommen efter rösträkningens start
- omslagskuvert ej förslutet
- omslagskuvert saknas
- felaktigt omslagskuvert
- omslagskuvert öppnat efter tillslutande
- mer än en röst avgiven
- ytterkuvert/röstkort ej förslutet
- ytterkuvert/röstkort öppnat efter tillslutande
- ytterkuvert/röstkort innehåller enbart valsedlar
- väljarens underskrift saknas på ytterkuvert/röstkort
- ej fullständiga vittnesuppgifter
- bevittning saknas
- ytterkuvert/röstkort innehåller valkuvert och lös valsedel
- valkuvert saknas
- valkuvert är utanför ytterkuvert/röstkort
- underskrift på ytterkuvert/röstkort saknas samt vittnesuppgifter saknas
- brevröster där väljanden även röstat i vallokal

Som framgår av tabell 3.1 har andelen ogiltiga röster varit mellan 4 och 6 %.

Sametinget bör omedelbart frångå den tidigare bedömningen i utredningen Sametingets roll i det svenska folkstyret, SOU 2002:77 att det saknas anledning att förändra röstningsförfarandet i sametingsvalet. Brevröstningsförfarandet har, som framgår av

rösträkningarna 2013 och 2017, inte blivit så etablerat som då förutsågs. Förbättrad information har varken minskat andelen fel eller ökat valdeltagandet.

Brevröstningsförfarandet är dock fortfarande i särklass det billigaste och enklaste röstningsförfarandet.

7. Förtidsröstning, 3 kap. 18a

7.1 Bakgrund

Figur 7.1: Andel väljare vid riksdags- och kommunval som röstat i förtid 1944–2014 (procent)

Källa: Valforskningsprogrammet, Göteborgs universitet.

Förtidsröstningen i Sverige har en lång tradition med början redan i 1942 års kommunalval samt 1944 års val till riksdagens andra kammare. Den tidiga förtidsröstningen var dock begränsad till sin omfattning. Endast personer som av särskilda skäl var förhindrade att rösta i vallokal tilläts att förtidsrösta på posten. Denna mer restriktiva hållning var gällande fram till 1969 års riksdagsbeslut vilket gjorde gällande att röstning i annan ordning än vallokal inte skulle begränsas i onödan. År 1982 utökades möjligheterna till förtida röstning ytterligare. Då fastslog riksdagen att den som finner sig vara förhindrad att rösta i vallokal ska tillåtas förtidsrösta på posten. Förtidsröstandet har över tiden successivt ökat från 13,9 procent i valet 1970 till den nya rekordnivån 42,1 procent i 2014 års val.

Förtidsröstningslokaler redovisas av valmyndigheten (*https://data.val.se/val/val2018/rostmottagning/fortidsrostning/rike)*och framgår för sameområdet av karta 7.1.

Karta 7.1: Förtidsröstningslokaler vid riksdags- och kommunval 2018

Källa: https://data.val.se/val/val2018/ rostmottagning/fortidsrostning/rike

7.2 Överväganden och förslag

Förslag:

Vid förtidsröstning får röstmottagningen påbörjas i röstningslokaler som valnämnden har anordnat tidigast den artonde dagen före valdagen. Röstmottagningen får pågå till och med valdagen. Valnämnden ska se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som röstningslokaler före eller under valdagen och som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta. Vid röstmottagning i en röstningslokal ska minst två röstmottagare vara närvarande.

Vid förtidsröstning i röstningslokal lägger väljaren själv in sin valsedel i ett valkuvert och tillsluter det. Väljaren lämnar valkuvert och det ytterkuvert som också är röstkort till en röstmottagare. Denne kontrollerar att väljaren ställt i ordning bara ett valkuvert och att kuvertet inte är försett med obehörig märkning. Därefter lägger röstmottagaren i väljarens närvaro in valkuvertet i ytterkuvertet och tillsluter det. Röstmottagaren tar slutligen hand om ytterkuvertet samt antecknar på en särskild förteckning väljarens namn. Röstmottagaren ska omgående efter valdagen sända de mottagna förslutna ytterkuverten till Sametinget tillsammans med förteckningen över de väljare som röstat.

Skälen för förslaget:

Hjälp och röstmottagning vid förtidsröstning är, som framgår av figur 6.1, mycket vanlig vid riksdags- och kommunval. Vid sametingsval, däremot, har väljare inte beretts möjligheter till hjälp vid förtidsröstning.

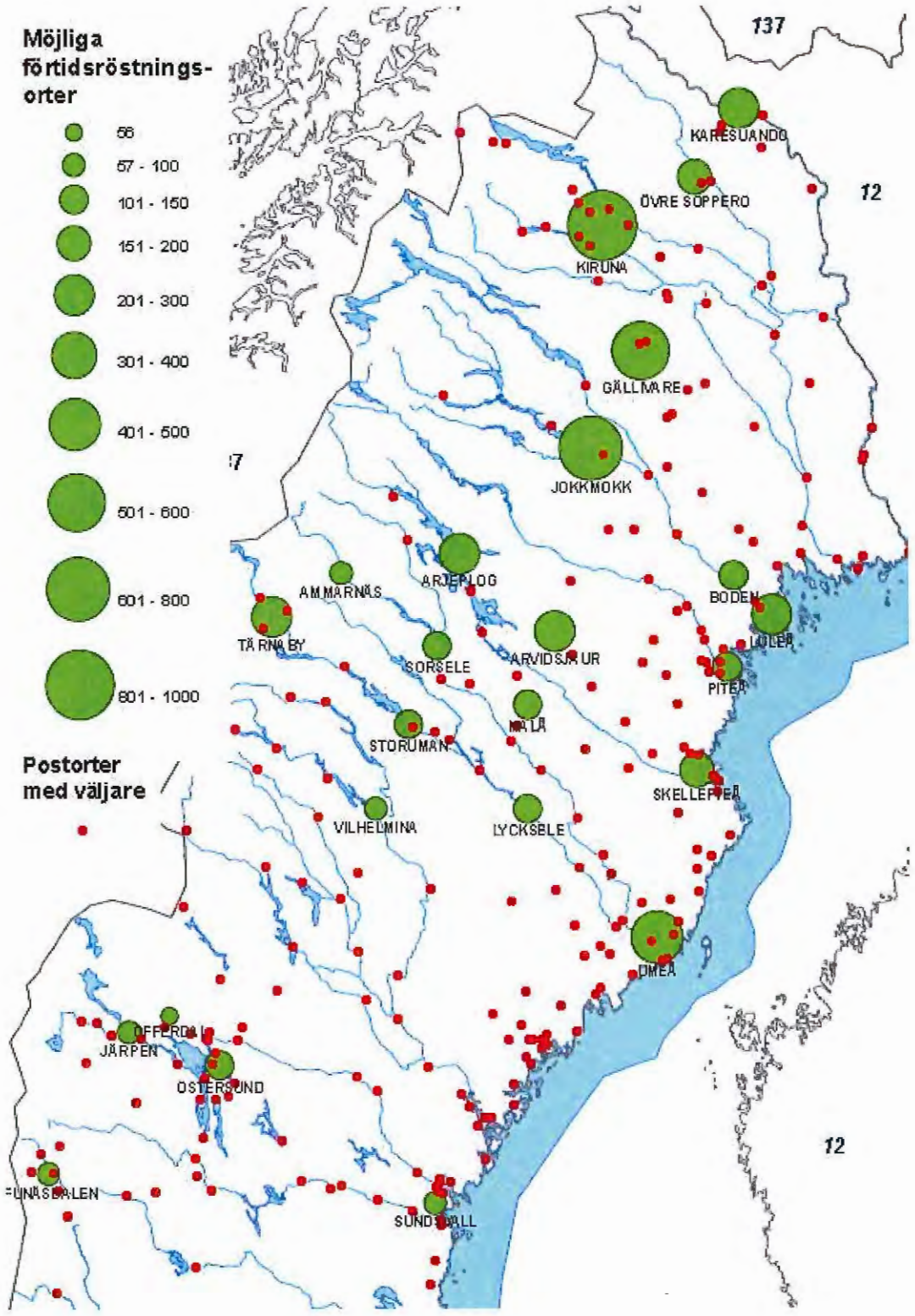
Förtidsröstning vid sametingsval ska kunna göras på samma sätt som vid riksdags- och kommunval och röstmottagning ska gå till på samma sätt som vid sametingsval. Valnämnden ska se till att det finns lämpliga förtidsröstningslokaler på orter med mer än 50 väljare i närområdet. Möjliga orter för förtidsröstning framgår av tabell 7.1och av karta 7.2. Förtidsröstning får påbörjas som vid riksdags- och kommunval, tidigast den artonde dagen före valdagen. Vid röstmottagning i en röstningslokal ska minst två röstmottagare vara närvarande.

Organiseringen av förtidsröstningen kan göras på olika sätt. Av tabell 6.4 framgår att röstmottagningen vid riksdags- och kommunval 2018 företrädesvis ombesörjs vardagar under kontorstid av kommunala institutioner och tjänstgörande personal. PostNord AB:s service ombesörjs företrädesvis av butiker med öppethållandetider även under kvällar och helger. Den kommunala röstmottagningsorganisationen finns bara under den tid riksdags- och kommunval genomförs. Postens service på serviceställena och genom lantbrevbäring finns tillgänglig även under sametingvalen.

Kommunal personal kommer att ha erfarenhet och rutiner från 2018-års val och kan ge service åt sametingsväljare under sin normala tjänstgöringstid. Postens servicepersonal har utarbetade rutiner för mottagning av försändelser, legitimering m.m och är tränade att ge sådan service.

Röstmottagning vid förtidsröstning leder till kostnadsökningar. Valnämnden bör kunna upphandla en kostnadseffektiv lösning för förtidsröstning.

Karta 7.2: Möjliga förtidsröstningsorter i sameområdet vid sametingsvalet 2021

Tabell 7.1: Möjliga förtidsröstningsorter för sametingsvalet 2021

Ort	Väljare i när-området	Vallokal 2017	Röstningslokal 2018	Postens ombud
Kiruna	970	Sametingets kansli	Stadshuset, Hjalmar Lundbohmsskolan m.fk	OkQ8 Österleden
Jokkmokk	677	Sparbankssalen, Ája-huset	Förvaltningsbyggnaden biblioteket eller Bokenskolan	Ica Supermarket
Gällivare	521	Sameskolan	Församlingsgården, Gunillaskolan, sjukhuset m.fl.	Coop Konsum
Umeå	433	Tráhppie, Gammlia	0	Ica Nära Bågen
Stockholm	304	Hyresgästlokalen, Åsögatan 79	Stadshuset, kulturhuset, Cityterminalen m.fl.	Åhléns City
Luleå	287	Kulturens hus	Stadshuset, kulturhuset, , universitetet m.fl.	Coop Loet
Karesuando	280	Eurosuandohuset	Landsbygdskontoret i Eurosuandohuset	Handlar'n
Arjeplog	256	Medborgarhuset	Tingsbacka, medborgarhuset eller biblioteket	Ica Nära
Arvidsjaur	253	Samegården Arvas	Kommunalhuset eller biblioteket	Ica Supermarket
Tärnaby	249	Tärna samservice	Tärna samservice	Coop Konsum
Övre Soppero	156	Övre Soppero skola	Skolan eller bensinstationen	Bensin-stationen
Skellefteå	153		Stadshuset, lasarettet, Campus m.fl.	Ica Supermarket
Piteå	147		Stadshuset, biblioteket, Strömbackaskolan m.fl.	Stora Coop
Lycksele	143		Stadshuset	Ica Supermarket
Sorsele	139	Folkets hus	Folkets hus eller biblioteket	Ica Nära
Östersund	136	Gaaltije	Rådhuset, Campus, Storsjöteatern m.fl.	Ica Supermarket
Boden	132		Stadshuset, biblioteket eller bokbussen	Stora Coop
Storuman	124		Kommunhuset eller Aktiviteten	Ica Supermarket
Malå	112	Församlingshemmet	Kommunkontoret	Ica Supermarket
Vilhelmina	90	Tingshuset/turistbyrån	Förvaltningshuset	Ica Supermarket
Sundsvall	90		Kommunhuset, Mittuniversitetet, biblioteket, sjukhuset m.fl.	OkQ8 Östra Långgatan
Uppsala	85		Kommuninformation, stadsbiblioteket m.fl.	Hemköp Svava
Göteborg	79		Stadsbiblioteket, Nordstan m.fl.	Coop Konsum, Avenyn
Järpen	70		Biblioteket	Ica Supermarket
Funäsdalen	70	Funäsdalens skola	Lokalkontoret eller Centralskolan	Ica Supermarket
Ammarnäs	61	Samegården	Skolan	Ammarnäs Livs
Offerdal	56		Krokoms kommunhus, Hotagens församlingshem m.fl.	Ica Supermarket, Krokom
(C.a. 70 % av väljarna)	6 073			

8. Ambulerande röstmottagning, 3 kap. 18b

8.1 Bakgrund

Om en väljare i riksdags- och kommunval på grund av sjukdom, ålder eller funktionsnedsättning inte kan ta sig till en röstningslokal kan kommunen ordna med en ambulerande röstmottagare. Ambulerande röstmottagning betyder att röstmottagare kommer till den plats där väljaren befinner dig för att ta emot dennas röst. Budet ska vara minst 18 år gammal och kunna visa upp en id-handling när hen lämnar in budrösten. Följande personer kan vara bud:

- make, maka eller sambo,
- väljarens, makens, makans eller sambons barn, barnbarn, föräldrar eller syskon,
- de som yrkesmässigt eller på liknande sätt ger väljaren vård, eller de som annars brukar hjälpa till i personliga angelägenheter,
- lantbrevbärare, eller
- anställda vid häkte eller kriminalvårdsanstalt.

Väljaren gör själv i ordning sin röst genom att lägga en valsedel i ett valkuvert för varje val och därefter stänga kuverten. Inför vittnet och budet lägger väljaren ner valkuverten i ytterkuvertet för budröstning. Ytterkuvertet ska klistras igen. Väljaren ska sedan underteckna med sitt namn på ytterkuvertet. Vittnet och budet intygar på ytterkuvertet att allt gått rätt till och att det är väljaren som har gjort i ordning rösten. Budet tar därefter ytterkuvertet och lämnar in i en lokal för förtidsröstning eller i vallokal på valdagen.

8.2 Överväganden och förslag

Förslag:

I tillägg till brevröstningsförfarandet enligt sametingslagens 3 kap. 19 § ska valnämnden tillhandahålla ambulerande röstmottagare för väljare

- som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe,
- som betjänas av PostNord AB:s lantbrevbärare, eller
- som är intagna i häkte eller i kriminalvårdsanstalt.

En ambulerande röstmottagare eller ett vittne ska ha möjlighet att lämna brevröstningsförsändelsen till vallokal eller röstmottagningsställe eller för postbefordran till Sametinget.

Skälen för förslaget:

Under punkt 6.2 redovisas brevröstningsfel vid de två senaste sametingsvalen 2013 och 2017. För att ytterligare stimulera väljare, som själva har svårt att anlita kunniga och erfarna

vittnen, att avge sin röst på ett korrekt sätt vid sametingvalen ska valnämnden erbjuda ambulerande röstmottagning på väljarens begäran. Detta är självklart för väljare som själva inte kan ta sig till en vallokal eller ett röstmottagningsställe. Av karta 6.3 framgår att många väljare bor glest och långt borta från närmaste möjliga val- eller röstningslokaler enligt karta 7.2 och är beroende av att själva utan minsta misstag göra i ordning sin brevröst. Det kan också vara svårt att anlita tillräckligt kunniga och erfarna vittnen.

S.k. budröstning enligt vallagen motsvaras av brevröstning i de fall då ett vittne dessutom lämnar brevröstningsförsändelsen till val- eller röstningslokal eller för postbefordran till Sametinget.

PostNord erbjuder posttjänst i glesbygd. Tjänsten vänder sig till personer som, på grund av ålder eller funktionsnedsättning, inte har möjlighet att hämta sin post i postlåda enligt ordinarie lantbrevbärarservice. För att få tjänsterna måste man bo i ett hushåll som betjänas av lantbrevbärare. Alla i hushållet måste vara minst 80 år eller ha en funktionsnedsättning. Funktionsnedsättningen ska vara av sådan grad att det är svårt att ta sig till sin brevlåda enligt ordinarie lantbrevbärarservice. Posttjänst i glesbygd ansöks hos närmaste brevbärarkontor eller via lantbrevbärare. Tjänsten innefattar:

- utdelning av post vid tomtgräns, i undantagsfall vid boningshuset om du inte har förmåga att ta dig till postlådan vid tomtgränsen,
- brev- och paketutlämning med tilläggstjänster som Postförskott, Rek, Express och Värde,
- hämtning av avgående brev och paket i samband med postutdelning till hushållet,
- aviserade paketförsändelser, Rek, och Värde delas ut efter att mottagaren begärt det. Avin/adresskortet delas ut dag 1, och
- försäljning av frimärken efter beställning.

Posttjänst i glesbygd bör efter upphandling kunna bistå valnämnden som ambulerande röstmottagare, inte bara för äldre och funktionsnedsatta, utan också för alla väljare som har ordinarie lantbrevbärarservice och anmäler behov av röstmottagning.

9. Brevröstning, kontroll av försändelserna, 3 kap. 21 §

9.1 Bakgrund

Sametingsvalsförfarandet är unikt genom att mer än två tredjedelar av väljarna brevröstar, se tabell 3.1. Ingen annan form av förtidsröstning erbjuds. Brevrösterna vid riksdags- och kommunvalen 2014 var bara 0,5 %. Förtidsröstning vid riksdags- och kommunval har successivt ökat till 42,1 % i 2014 års val, se figur 7.1.

Vid brevröstning
1. lägger väljaren själv in sin valsedel i ett valkuvert och tillsluter det,
2. lägger väljaren i närvaro av två vittnen sedan valkuvertet i ytterkuvertet (röstkortet) och tillsluter det,
3. skriver väljaren på ytterkuvertet en försäkran på heder och samvete att han eller hon gjort på detta sätt,
4. intygar vittnena skriftligen att väljaren egenhändigt undertecknat försäkran och att de inte känner till något förhållande som strider mot de uppgifter väljaren lämnat på ytterkuvertet,
5. anges vittnenas adresser på ytterkuvertet,
6. lägger väljaren in försändelsen i ett omslagskuvert och tillsluter detta, och
7. lämnas försändelsen för postbefordran.

De sju stegen i förfarandet är svåra att genomföra korrekt för var och en som ska göra det en gång vart fjärde år. Efter de första, andra och sjätte stegen då kuvert ska tillslutas är förfarandet dessutom oåterkalleligt. Väljaren har då inget annat val än att antingen acceptera det som gjorts, beställa nya valhandlingar eller att avstå från att rösta.

Under punkt 6.2 redovisas brevröstningsfel vid de två senaste sametingsvalen 2013 och 2017. Det kan inte uteslutas att ett lågt valdeltagande också orsakas av att väljare har svårigheter med brevröstningsförfarandet.

9.2 Överväganden och förslag

Förslag:

Vid varje tillfälle då brevröstningsförsändelser kommer in till Sametinget ska röstmottagaren kontrollera försändelserna och snarast sända ett duplettröstkort/duplettytterkuvert till de väljare vars kuvert inte uppfyller kraven och meddela att röstningen får göras om. Brevröster som uppenbart är försenade p.g.a. postbefordran eller som efter kontroll sänts med duplettröstkort/ duplettytterkuvert och uppfyller kraven ska dock räknas.

Skälen för förslaget:

C.a. 30 % av väljarna vid sametingsval bor utanför närområdet till vallokal eller föreslagen förtidsröstningslokal och är beroende av brevröstning för sitt valdeltagande, se tabell 7.1. För att ytterligare hjälpa väljare, som själva har svårt att anlita kunniga och erfarna vittnen, att avge en korrekt röst vid sametingvalen ska valnämnden ge möjlighet att rösta på nytt om brevröstningsfel uppdagas.

Ett sådant förfarande förutsätter att väljaren brevröstar i god tid före valdagen och att Sametinget som röstmottagare vid varje tillfälle kontrollerar inkommande brevröstningsförsändelser, förseglar eller lägger undan dem, sänder omedelbart ett duplettröstkort/duplettytterkuvert till den väljare vars kuvert inte uppfyller kraven och meddelar att röstningen får göras om.

Detta förfarande motsvarar den uppgift som röstmottagare i val- och röstningslokal har, d.v.s. att kontrollera att det förslutna valkuvertet med en röstsedel lämnats på ett korrekt sätt. I val- och röstningslokal kan denna kontroll göras medan väljaren är närvarande och kan ges möjlighet att rätta till misstag. Vid motsvarande kontroll av brevröstningsförsändelser görs kontrollen i efterhand och möjligheten att rätta till misstag senareläggs eller uteblir.

Väljaren kan då istället förnya sin brevröst, begära en ambulerande röstmottagare eller rösta i röstnings- eller vallokal.

Postgången från många orter i sameområdet är begränsad och en brevröst som avlämnas valdagen för brevbäring kan komma sent till röstsammanräkningen. Valnämnden bör kunna granska också de brevröster som kommer in under sammanräkningen om det är uppenbart att förseningen beror på en begränsad postgång från väljarens postavlämningsställe.

10. Granskning och sammanräkning av rösterna, 3 kap. 21, 22, 25a, 26, 27, 28 och 32 §§

10.1 Bakgrund

De principiella och praktiska skälen för att Sametingets valnämnd ska granska och räkna de avgivna rösterna, fördela mandaten i Sametinget, redovisa resultatet av valet samt utfärda bevis till valda ledamöter och ersättare har redovisats under punkt 4.

10.1.1 Rösträkning vid riksdags- och kommunval

Omedelbart efter att röstmottagningen i vallokalen avslutats och samtliga valkuvert lagts ner i valurnan ska röstmottagarna ta ur kuverten och räkna rösterna. Rösträkningen är offentlig och ska genomföras utan avbrott. Resultatet av rösträkningen ska antecknas i protokoll. Resultatet av rösträkningen är preliminärt.

Omedelbart efter att den preliminära rösträkningen avslutats ska röstmottagarna till valnämnden överlämna röstlängden, protokollet ytterkuvert för budröst och omslag. Valnämnden ska behålla röstlängderna, ytterkuverten för budröst och omslagen. Nämnden ska till länsstyrelsen genast överlämna protokoll och omslag. På onsdagen efter valdagen ska valnämnden sammanträda för att granska och räkna de röster som inte räknats i vallokalerna. Sammanträdet är offentligt. Valnämnden ska föra protokoll över sin rösträkning. Resultatet av nämndens rösträkning är preliminärt.

När sammanträdet för rösträkning avslutats, ska valnämnden till länsstyrelsen genast överlämna nämndens protokoll, och omslag Om länsstyrelsen begär det ska nämnden också överlämna röstlängderna. Länsstyrelsen ska göra den slutliga rösträkningen. Förrättningen är offentlig och ska göras utan dröjsmål.

Om rösträkningen avbryts ska de omslag som gjorts i ordning och övrigt valmaterial förvaras på ett säkert sätt under avbrottet.

10.2 Överväganden och förslag

Förslag:

Sametingets valnämnd ska granska och räkna de avgivna rösterna.

Skälen för förslaget:

Sametingets röstmottagare, rösträknare och valnämnd ska ha samma roll som röstmottagare, rösträknare och valnämnd vid riksdags- och kommunval. De ska utbildas och ha ansvar för

att röstmottagning, och rösträkning görs enligt de noggranna instruktioner som finns i författningarna. Egen juridisk expertis kan anlitas och stöd från valmyndigheten kan ges.

Valprövningsnämnden har i sitt beslut motiverat skälen till omvalet 2001:

- att rösterna i icke-tillslutna ytterkuvert från en vallokal godkändes,
- att vallokalsrösterna inte granskades samtidigt med brevrösterna,
- att två valkuvert inte granskades samtidigt med övriga,
- att ett icke-föreskrivet valkuvert och sannolikt två valsedlar i samma valkuvert godkändes.

Valnämnden gjorde det allvarliga felet att godkänna felaktigt hanterade röster från en vallokal. De räknade ogiltiga vallokalsrösterna var så pass många att de antagligen påverkade valutgången.

Det finns inga som helst skäl att utgå från att detta återupprepas och att ifrågasätta personalens kompetens att utföra uppdraget med hög säkerhet och god rättslig kvalitet. Sametinget ska som myndighet, liksom länsstyrelserna, kunna ta emot röstningsförsändelser, granska och räkna röster, fördela mandat och utfärda bevis.

Under punkt 4 redovisade principiella skäl motiverar att valnämndens roll i fråga om rösträkning och mandatfördelning ska återställas. Under punkt 9 föreslagen kontroll av brevröstningsförsändelser kan lämpligas göras av Sametinget.

11. Mandatfördelning, 3 kap. 32 §

11.1 Bakgrund

11.1.1 Riksdags- och kommunval 2018

För att ett parti ska få delta i mandatfördelningen efter riksdags- och kommunvalen 2018 måste partiet ha fått minst en viss andel av de giltiga rösterna i valområdet, en s.k. småpartispärr:

- För att få vara med i fördelningen av mandat till riksdagen måste ett parti ha fått minst 4 procent av rösterna i hela landet eller 12 procent av de godkända rösterna i en av valkretsarna.12 procentsregeln finns till för att ett parti som har fått många röster i en riksdagsvalkrets också ska kunna delta i mandatfördelningen.
- I fördelningen av mandat till landstingsfullmäktige måste ett parti ha fått minst 3 procent av rösterna i hela landstinget.
- I fördelningen av mandat till kommunfullmäktige måste ett parti ha fått minst 3 procent av rösterna för kommuner som är valkretsindelade och 2 procent för kommuner som inte är valkretsindelade.
- I val till Europaparlamentet är hela Sverige en enda valkrets. För valet till Europaparlamentet gäller samma spärr som vid riksdagsvalet, det vill säga 4 procent.

Den beräkningsmetod som används när de fasta valkretsmandaten ska fördelas mellan partierna kallas den jämkade uddatalsmetoden. Att metoden kallas för jämkande uddatalsmetoden är för att det första delningstalet är 1,2 och inte bara 1.

11.1.2 Sametingsval

Sju partier har dominerat Sametinget med sammanlagt över 90 % av röstetalet under de sju mandatperioderna sedan det första valet år 1993: *Jakt- och Fiskesamerna, Guovssonásti (Renägarförbundet), Landspartiet Svenska Samer, Min Geaidnu Mijá Gäjnno Mijjen Geajnoe, Samerna, Sámiid Riikkabellodat Samelandspartiet (Svenska Samernas Riksförbund) och Vuovdega-Skogssamerna.* Var och en av dessa partier har genomgående haft mer än två mandat med några få undantag.

Mindre partier har periodvis deltagit i sametingsvalen: *Albmut - Almetjh - Almasj – Folket, Fred Frid och urminnes hävd, Laahkoeh, Mii Sámit - Vi Samer, Same Ätnam, Samerna för framtiden, Samernas Väl, Samisk Solidaritet, Samiska Folkomröstningspartiet, Solidaritet och Västerbottens samer.* Var och en av dessa har genomgående haft mindre än två mandat med något undantag. *Albmut - Almetjh - Almasj – Folket* har representerats i Sametinget längst av dessa; under de tre senaste mandatperioderna.

Tabell 11.1: Valresultatet svenska sametinget 1993 – 2017

	1993			1997			2001 (omval)			2005			2009			2013			2017		
Parti	Mandat	Röster	Andel	Mandat	Röster	Andel	Mandat	Röster	Andel	Mandat	Röster	Andel	Mandat	Röster	Andel	Mandat	Röster	Andel	Mandat	Röster	Andel
Jakt- och Fiskesamerna Sámiid Riikkabellodat	2	294	8%	3	384	10%	6	869	21%	9	1361	30%	7	1069	23%	9	1209	27%	9	1469	29%
Samelandspartiet (Svenska Samernas Riksförbund)	7	907	24%	6	722	20%	10	1339	32%	8	1165	26%	6	908	20%	6	904	20%	7	1198	24%
Guovssonásti (Renägarförbundet)	4	429	11%	4	515	14%	2	250	6%	3	411	9%	4	625	14%	3	450	10%	5	786	16%
Vuovdega-Skogssamerna	4	498	13%	5	547	15%	4	549	13%	4	534	12%	3	450	10%	3	379	8%	3	477	9%
Landspartiet Svenska Samer	3	382	10%	3	391	11%	1	156	4%	...	...	...	2	244	5%	3	440	10%	3	422	8%
Samerna	3	307	8%	4	424	12%	4	523	13%	4	566	13%	5	646	14%	2	334	7%	1	233	5%
Min Geaidnu Mijá Gäjnno Mijjen Geajnoe	3	343	9%	3	351	10%	2	246	6%	3	473	10%	3	496	11%	4	620	14%	1	199	4%
Delsumma	**26**	**3160**	**83%**	**28**	**3334**	**91%**	**29**	**3932**	**95%**	**31**	**4510**	**100%**	**30**	**4438**	**96%**	**30**	**4336**	**96%**	**29**	**4784**	**95%**
Samiska Folkomröstnings-partiet	...	...	...	...	...	...	...			...	...	...	...	...	...	...	...	...	1	132	3%
Albmut - Almetjh - Almasj - Folket	...	...	...	...	...	...	...			...	...	...	1	117	3%	1	107	2%	1	122	2%
Mii Sámit, Vi Samer	...	...	...	1	90	2%	1	67	2%	...	...	...	...	...	...	0	76	2%	...	...	...
Solidaritet	...	...	...	...	...	...	...			...	...	...	0	62	1%	...	...	...	...	...	...
Laahkoeh	...	...	...	...	...	...	1	107	3%	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Same Ätnam	2	263	7%	1	127	3%	...	40	1%	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Samisk Solidaritet	1	86	2%	1	67	2%	...			...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Samerna för framtiden	1	111	3%	0	41	1%	...			...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Samernas Väl	1	101	3%	...	...	...	...			...	...	...	...	...		...	...	...	...	...	...
Västerbottens samer	0	55	1%	...	...	...	...			...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Fred, Frid och urminnes hävd	0	22	1%	...	...	...	...			...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
Summa	**31**	**3798**	**100%**	**31**	**3659**	**100%**	**31**	**4146**	**100%**	**31**	**4510**	**100%**	**31**	**4617**	**100%**	**31**	**4519**	**100%**	**31**	**5038**	**100%**

Samerättsutredningen (SOU 1989:41) anförde i sitt betänkande att Sametinget för att kunna representera alla samer skulle vara uppbyggt så att även mindre samiska sammanslutningar skulle kunna nominera sina kandidater. Någon spärr mot småpartier skulle vare sig i formell mening eller i praktiken därför inte förekomma. I propositionen 1992/93:32 om samerna och samisk kultur m.m. gjordes samma bedömning.

Sametingsutredningen (SOU 2002:77) har vidare undersökt vilka effekter en första divisor om 1,4 eller en procentspärr skulle få för sametingsvalet i Sverige. Resultatet framgår av tabellerna 11.1-3. Utredningens slutsats var att båda förslagen om ett skärpt krav om registrering och en förste divisor vid mandatfördelningen på 1,4 innebär att mycket små

partier får svårare att delta i valet och att ta mandat. Detta innebär tillsammans att partisplittringen motverkas. En slutlig fråga är dock om dessa åtgärder är tillräckliga eller om det därutöver finns skäl att föreslå en renodlad procentspärr. En sådan har den nackdelen att proportionaliteten försämras. Utredningens slutsats är att det i dag är svårt att bedöma om en sådan är nödvändig. Det kan i stället vara angeläget att först analysera vilka effekter de föreslagna åtgärderna får i kommande val. Först om de skulle visa sig vara otillräckliga finns det anledning att på nytt överväga frågan om en procentspärr.

Tabell 11.2: Valresultatet svenska sametinget 1997

Parti	Mandat	Röster	Procent
Samelandspartiet	6	722	19,73
Skogssamerna	5	547	14,94
Renägarförbundet	4	515	14,07
LSS	3	391	10,68
Min Geaidnu	3	351	9,59
Samerna	4	424	11,58
Jakt- och fiskesamerna	3	384	10,49
Saemien Eatname	1	127	3,47
Samerna för framtiden	0	41	1,12
Samisk solidaritet	1	67	1,83
Mii Sámit	1	90	2,45

Tabell 11.3: Valresultatet 1997 med annan divisor och procentspärr

Parti	1,4 som div.	3 % spärr	4 % spärr
Samelandspartiet	6	6	7
Skogssamerna	5	5	5
Renägarförbundet	5	5	5
LSS	3	4	4
Min Geaidnu	3	3	3
Samerna	4	4	4
Jakt- och fiskesamerna	3	3	3
Saemien Eatname	1	1	Under spärr
Samerna för framtiden	0	Under spärr	Under spärr
Samisk solidaritet	0	Under spärr	Under spärr
Mii Sámit	1	Under spärr	Under spärr

Tabell 11.4 Valresultatet i november 2001 med annan divisor och procentspärr

Parti	2001			1997
	Mandat	Röster	Procent	Mandat
Samelandspartiet	10	1339	32,30%	6
Skogssamerna	4	549	13,20%	5
Rennägarförbundet	2	250	6,00 %	4
LSS	1	156	3,80 %	3
Min Geaidnu	2	246	5,90 %	3
Samerna	4	523	12,60 %	4

Jakt- och fiskesamerna	6	869	21,00 %	3
Saemien Eatname	0	40	1,00 %	1
Mii Sámit	1	67	1,60 %	1
Laakhoeh	1	107	2,60 %	0
Samisk solidaritet	0			1
	31	4146	100,00 %	31

Parti	**1 som div.**	**1,4 som div.**	**3 % spärr**	**4 % spärr**
Samelandspartiet	10	10	11	11
Skogssamerna	4	4	4	5
Rennägarförbundet	2	2	2	2
LSS	1	1	1	Under spärr
Min Geaidnu	2	2	2	2
Samerna	4	4	4	4
Jakt- och fiskesamerna	6	7	7	7
Saemien Eatname	0	0	Under spärr	Under spärr
Mii Sámit	1	0	Under spärr	Under spärr
Laakhoeh	1	1	Under spärr	Under spärr
	31	31	31	31
Antal partier 2001	9	8	7	6
Antal partier 1997	10	9	7	7

Riksdagen reviderade bestämmelserna (riksdagens protokoll 2003/04:110) med anledning av regeringens proposition 2003/04:86 om ändringar i sametingslagen, m.m. så att talet 1,4 används som första divisor vid fördelningen av mandat i Sametinget. Regeringen fann i likhet med sametingsutredningen att stabiliserande åtgärder bör kunna underlätta Sametingets funktion och främja den politiska stabiliteten i tinget, även om de inte utgör en fullständig lösning på problemet.

11.2 Överväganden och förslag

Förslag:

Valnämnden fördelar mandaten i Sametinget, offentliggör resultatet av valet och utfärdar bevis till valda ledamöter och ersättare.

Endast grupp, parti och liknande sammanslutning som har fått minst fyra procent av rösterna berättigas delta i fördelningen av mandaten. Jämförelsetalet är, så länge gruppen, partiet eller sammanslutningen ännu inte tilldelats något mandat, röstetalet delat med 1,2.

Skälen för förslaget:

Regeringen anförde i proposition 2003/04:86 om ändringar i sametingslagen, m.m. att stabiliserande åtgärder bör kunna underlätta Sametingets funktion och främja den politiska stabiliteten i tinget, även om de inte utgör en fullständig lösning på problemet. Sametingsutredningen (SOU 2002:77) ansåg att det kan vara angeläget att analysera vilka

effekter åtgärderna har i kommande val. Först om de skulle visa sig vara otillräckliga finns det anledning att på nytt överväga frågan om en procentspärr.

I nedanstående tabeller redovisas mandatfördelningen i Sametinget från 2005 till 2017 då talet 1,4 används som första divisor vid fördelningen av mandat. Jämförelser görs med effekterna om i stället talet 1,2 används som första divisor och om en minoritetsspärr på 4 % tillämpas.

Tabell 11.5: Jämförelse av mandatfördelning 2005 om minoritetsspärrar tillämpas

Mandatfördelning 2005				Förändrad mandatfördelning		
Parti	Röster		Mandat		4 % spärr	
	Antal	%	1,4	1,2	1,2	1,4
Jakt- och fiskesamerna	1361	30 %	9	9	9	9
Samelandspartiet	1165	26 %	8	8	8	8
Samerna	566	13 %	4	4	4	4
Skogssamerna	534	12 %	4	4	4	4
Min Geaidnu	473	10 %	3	3	3	3
Guovssonásti	411	9 %	3	3	3	3
Styrelsemajoritet			19	19	19	19
Övriga			12	12	12	12
	4510		31	31	31	31

Tabell 11.6: Jämförelse av mandatfördelning 2009 om minoritetsspärrar tillämpas

Mandatfördelning 2009				Förändrad mandatfördelning		
Parti	Röster		Mandat		4 % spärr	
	Antal	%	1,4	1,2	1,2	1,4
Jakt- och fiskesamerna	1069	23 %	7	7	**8**	**8**
Samelandspartiet	908	20 %	6	6	6	6
Samerna	646	14 %	5	5	5	5
Guovssonásti	625	14 %	4	4	4	4
MinGeaidnu	496	11 %	3	3	3	3
Skogssamerna	450	10 %	3	3	3	3
Landspartiet Svenska Samer	244	5 %	2	2	2	2
Albmut	117	3 %	1	1	**0**	**0**
Styrelsemajoritet			växlande			
Övriga			växlande			
	4555		31	31	31	31

Tabell 11.7: Jämförelse av mandatfördelning 2013 om minoritetsspärrar tillämpas

Mandatfördelning 2013				Förändrad mandatfördelning		
Parti	Röster		Mandat		4 % spärr	
	Antal	%	1,4	1,2	1,2	1,4
Jakt- och fiskesamerna	1209	27 %	9	9	9	9
Samelandspartiet	904	20 %	6	6	**7**	**7**
Min Geaidnu	620	14 %	4	4	4	4
Guovssonásti	450	10 %	3	3	3	3

Landspartiet Svenska Samer	440	10 %	3	3	3	3
Skogssamerna	379	8 %	3	3	3	3
Samerna	334	7 %	2	2	2	2
Albmut	107	2 %	1	1	0	0
Styrelsemajoritet			17	17	16	16
Övriga			14	14	15	15
	4443		31	31	31	31

Tabell 11.8: Jämförelse av mandatfördelning 2017 om minoritetsspärrar tillämpas

Mandatfördelning 2017				Förändrad mandatfördelning		
Parti	Röster		Mandat		4 % spärr	
	Antal	%	1,4	1,2	1,2	1,4
Jakt- och Fiskesamerna	1469	29 %	9	9	10	10
Samelandspartiet	1198	24 %	7	7	8	8
Guovssonásti	786	16 %	5	5	5	5
Skogssamerna	477	9 %	3	3	3	3
Landspartiet Svenska Samer	422	8 %	3	3	3	3
Samerna	233	5 %	1	1	2	2
Min Geaidnu	199	3,9 %	1	1	0	0
Samiska folkomröstningspartiet	132	3 %	1	1	0	0
Albmut	122	2 %	1	1	0	0
Styrelsemajoritet			17	17	18	18
Övriga			14	14	13	13
	5038		31	31	31	31

Ändring av första divisorn från 1,4 till 1,2 har inte någon effekt. Däremot utesluter en minoritetsspärr på 4 % partier med bara ett mandat. Omfördelningen av mandaten har inte någon effekt på majoritetsläget.

Ledamöter, som under pågående mandatperiod valt att inte samverka och/eller rösta med sina partikamrater – politiska vildar, har skapat instabilitet i tinget, vilket lett till störningar i det politiska arbetet. Under hela den andra mandatperioden 1997 – 2001 valde en ledamot i ett styrelsebildande parti att efter konstitueringen inte samverka eller rösta med sina partikamrater, vilket ledde till att styrelsen inte hade majoritetens stöd i plenum. Under mandatperioden 2009 – 20013 valdes fem olika styrelsekonstellationer, delvis beroende på att oenighet rådde om att ingå i en proportionellt vald styrelse. Dessa styrelseskiften föranleddes också av att ett flertal ledamöter valde att inte samverka och/eller rösta med sina partikamrater. Dessa incidenter har skapat större instabilitet och störningar än förekomsten av små partier.

Vid alla övriga folkval i Sverige tillämpas minoritetsspärrar på 3, 4 och 12 % och den jämkade uddatalsmetoden används vid mandatfördelning.

En minoritetsspärr på 4 % är en stabiliserande åtgärd som kan underlätta Sametingets funktion och främja den politiska stabiliteten i tinget. I likhet med riksdagsvalen bör talet 1,2 införas som första divisor och en minoritetsspärr på 4 % tillämpas.

12. Ikraftträdande

Förslag:

Ändringarna i sametingslagen ska träda i kraft senast den 1 juli 2020.
Lagändringarna bör tillämpas från och med nästa gång val sker till Sametinget, dvs. 2021 års val till Sametinget. För att valadministrationen ska få rimliga möjligheter att förbereda sig för de ändringar som detta innebär, bör lagändringarna träda i kraft så tidigt som möjligt. Det bedöms att senaste tidpunkt är den 1 juli 2020.

13. Ekonomiska och andra konsekvenser

13.1 Bakgrund

Anslaget 3:1 *Sametinget* ökade tillfälligt med 3 000 000 kronor under 2017 för att genomföra val till Sametinget. Sametinget ger i årsredovisningen för 2017 en kostnadsöversikt, tabell 13.1.

Tabell 13.1: Kostnader sametingsvalet 2017

Särredovisning av kostnader avseende Sametingsvalet 2017	Belopp (tkr)
Personal	873,8
Lokaler	52,7
Resor	167,7
Annonser m.m.	107,2
Köpta tjänster	573,5
Övriga verksamhetskostnader	128,4
Utbetalda bidrag och ersättningar	1 200,0
Totalt	**3 103,3**

13.2 Överväganden och förslag

Förslag:

Anslaget 3:1 *Sametinget* ökas tillfälligt med 4 000 000 kronor under 2021 för att genomföra val till Sametinget.

Skälen för förslaget:

Kostnadsberäkningen utgår från samma omfattning av verksamheten som vid 2017 års val. Den verksamhetsökning som sker om förslaget genomförs är främst att förtidsröstningslokaler med personal på 25 – 30 orter ska vara tillgängliga under arton dagar före valdagen. Kostnadsökningens storlek är beroende av hur förtidsröstningsservicen anordnas och upphandlas.